Масса а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ». Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 2 ноябрь, 1978 шу. ● № 131 (5951). ● Мах 2 кепиг.

«ПРОГНОЗ-7» — СИГАЛА

ТАСС ХОАМ

1978 шера 30 октябре московски ханах 8 сахьати 23 минути яьлча Советски Союзе сигала яхийтай «Прогноз-7» яха автоматически станци.

«Прогноз-7» яха станци сигала яхийтай Маьлхах ювла корпускулярнии электромагнитни сердалонаш, маьлха плазма тоатолгаш, Лаьттанна гонахьарча космически арарча магнитни полеш Маьлха кхохкабаларо планеташта юкъерча средане Лаьттан магнитосферанен мел Іоткъам бу хара тохкамаш дар а хlаьта иштта галактически ультрафиолетови, рентгеновски, гамма-сердалонаш, тахкар а дукхьа. Станце тlа оттаьй космически аре тахкарен машара гlулакхашта цунах пайда эцарен даькъе дунен халкъашта юкъе цхьана гlулакхаш леладара программага хьежжа Советски Союзе, Венгерски Халкъа Республике, Чехословацки Социалистически Ресупблике, Франце, Швеце хьаяь Іилман аппаратура.

Лаьттан спутника лакхача эллиптически орбита тlа яьккхай «Прогноз-7» яха автоматически станци.

«Прогноз-7» яхача станце тlарча системашен Іилман аппаратуран болх боаррамагlа бу.

Іочууха информаци цхьалхайоахаш я координационно-вычислителни центри СССР Іилмай Академе институташи.

ПАРАДЕ ДАКЪА ЛОАЦАРИЙ ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

30 октябре съездий Кремлевски Двореце хилар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 61 шу дизара хетаяь Цlеча майдан тlа хургйолча Московски гарнизона бlун военни параде дакъа лоацаргдолчар торжественни собрани.

Президиуме — СССР оборона министра хьалхара заместитель Советски Союза маршал С. Л. Соколов, инаралаш, адмиралаш, Москван къахьетамхой викалаш.

Собране къамаьл дир Московски военни округа бlун командующе эскара инарала В. Л. Говорова. Параде дакъа лоацарий цlерагlа КПСС Центральни Комитетан Советски правительстванен тешам белар цо парадни расчета лични составо ший дерига низаш, опыт, знанеш шийна хьалхашка оттадаь сийлахьа декхар дизза кхоачашдара тlайохийтаргхилараx.

Параде дакъа лоацарашка дlайха моаршал делар Социалистически Къахьетама Турпала Лихачева цlерагlча автозавода слесара-инструментальщика Н. Г. Мячина, СССР Халкъа артистас Е. А. Фадеевас, Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта полковника В. А. Джанибекова, ВЛКСМ ЦК секретара А. В. Жуганова.

Торжественни собране хинпараша чlоагlа дегаш айденна а болаш тlаийцар КПСС Центральни Комитетага, новкъост Л. И. Брежневга дахьийта моаршала письмо.

(ТАСС).

Сийлахь-боккхача Октябра накъадолхаш

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ЯЬККХАЙ

Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дузача цlея сийна къахьегама вахте а этта шерра социалистически яхь йоаржаяьй А. Шерипова цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкай коллективаша. Царна юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш, итт бетта задани 27 октябре кхоачашъяьй Карпенко Анатолий Михайловича кулгалдеча установка коллективо. Цу юхедисача деношка планал совгlа арахийцай цо итташ эзараш сомий маьха продукци.

С. ТЕЛЬНОВА,
А. Шерипова цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода инженер-экономист.

БІАРЧЧАЧА ШЕРА — ДУККХА ШУРА

Чакхбаьннаб гуйран цхьаькха а бутт, октябрь... Гуйран хьалаш чоалхане хиларца доашх цхьадолча боахамий специалисташа шура кlезигьялар. Бакъда Іан бехктокхамеча хана хьайбаш кхабара кийчо дика яьча колхозийи совхозийи шурий фермашка деттача доахана маша лакха да. «Путь к коммунизму» яхача Шелковской колхозе. «Грозненски шурий» совхозе: «Цхьоалагlча мая» колхозе хьайбаш леладерий девиз: «Біарччача шера — дуккха шура!» Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизарга КПСС ЦК даьча тlахьехамаша деగаш ураоттадаьча цу боахамий а кхыча боахамий а хьайбаш леладераша дика толамаш доахаш дlахьу къахьегама вахта.

Колхозийи совхозийи дуккхача фермашка дикача дас санна пайда эц доакъарех, чlоагlа лелаю хьайбай корпусашкара гуйран распорядок, балха хьокхамаш лохдалийтац. Гlулакх кхыча тайпара да доакъара цехаша болх ца бечен детта доахан чу ца оттадаьчен — хьайбаш дажача церг хьакха хlама йоацача даьгlенашкен ялат чуийца а даьнна когаш тlабийттача кхашкен цу хьалашка шура чlоагlа кlезиглу.

Масала, назрановски совхозашка хlара Іаттагара дlадахача пхе дийнахьа яьхачул хlара денна 200 грамм шура кlезигагlа яьккхай. Урус-Мартановски фермашка денбус хlара Іаттагара юкъера лоархlаш йоаккха шура 300 грамм лохъеннай. Из а бац эггара лохехьара хьокхам: цхьадолча наурски боахамашка укх тlеххьарча пхе дийнахьа Іаттагара дийнахьа йоаккха шура 5,3 килограммагара 4,7-нега кхоачаш лохъеннай!

Кхы а вогlа да гlулакхаш Ачхой-Мартановски районе. Цу района хьайбаш леладераша 1977 шера цу ханаца нийсдича деттача хьайбай маша лохдалийтад. Из бахьан долаш 4 процент лохбеннаб шура кийчъяра боарам а.

Цхьадолча боахамашка, керттерча даькъе, сунженски, шалински боахамашка лохъеннай шурий товарность. Массанахьа а йоанхо яц шурий заводашка дикал лакха йола продукци кхачийтара. Масала, малгобекски совхозаша укх тlеххьарча хана хоалуш лохъяьй хьайоаккха шура а цун сортность а. Нагахьа санна хьалха дlададахача пхе дийнахьа хьалхарча сортагlа 43 процент шура дlаяхьнийтаяле, отчет луча пхе дийнахьа — 14 процент кlезигагlа.

Ма-могга дукхагlа а дикагlа а шура яккхара йолча ерригача торонех бизза пайда эцар, 1978 шера тlаийца доккхагlдола декхараш толаме кхоачашдар — фермашка къахьегарий — денале декхар.

26 — 30 ОКТЯБРЕ ШУРИИ ФЕРМАША БАЬ БОЛХ

Районаш	Ден-бус Іаттагара юкъера лаьрхlача шура (кг)		Товарность (валови шурий проценташца)	Хьалхарча сортагlа дlаенна шура (ерригах проценташца)
	1977 ш.	1978 ш.		
Шелковской	5,2	6,1	84	82
Сунженски	4,7	5,8	78	47
Наурски	4,6	4,7	89	52
Шалински	3,8	4,4	82	64
Назрановски	3,4	4,2	88	53
Урус-Мартановски	3,7	4,2	85	62
Грозненски	4,1	4,2	89	61
Ачхой-Мартановски	4,1	4,0	94	63
Гудермесски	3,6	3,9	85	65
Малгобекски	2,4	3,4	88	29
Надтеречни	2,7	3,0	88	82
Республике гlолла	4,1	4,6	85	59

Денна дош чlоагlа да

Шоаш пятилетка кхоалагlча шера тlаийца декхараш тlеххоачашдеш хьабоагlу Грозненски шурий комбината болхлой. Валови продукци арахецарен из маьхала яккхарен итт бетта план 23 октябре кхоачашъяьй цар. Планал совгlа ара а хийца, маьхала яьккхай 212 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра план 2,2 процент тlеххоачашъяьй комбината коллективо. Из лакхъяра чотах кийчъяьй планал совгlа ара мел хийца товарни продукци.

Комбината бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Ильиченко Таисия Васильевна керте латтача бригада коллективо. Пятилетка хьалхарча кхаь шера план 25 августа кхоачаш а яь, тlадоагlача шера календарагlа хlанзлехьа цо арахийцай итташ эзараш сомий маьха продукци.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Иттлагlча пятилетка хьалхарча кхаь шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаяьй Грозненски экспериментально-механически завода бригадаша, берригача болхлоша. Иштта къахьегача цар продукци маьхала яккхара итт бетта план 30 октябре кхоачаш а яь, планагlа лаьрхlачул совгlа маьхала яьккхай итташ эзараш сомий маьха товарни продукци.

Къаьстта дика да завода коллектива технико-экономически хьокхамаш укх шера. Къахьегама овсарле лакхъяра нийс бетта план 4,5 процент тlеххоачаш а еш, соахка цу юкъа хинначул 12,5 процент лакхъяьй из. Арахецача продукцега дlабода мах лохбарах производствана кходаьд 46 эзар сом. Заданел совгlа продукци маьхала яккхарах, бедал, электроэнерги, металл, кхыйола материалаш кхоярах планагlа лаьрхlачул совгlа пачхахьалкхенна 30 эзар сома пайда баьб.

Итташ болхлой ба заводе пятилетка хьалхарча кхаь шера план хlанзлехьа дикка тlеххоачаш а яь, Октябра цlей дездеш. Царех ва коммунист, сварщик, профсоюза завкома председатель Иванов Александр Владимирович, токарь, коммунистически къахьегама ударник, профсоюза цехкома председатель Килькинов Николай Викторович, парте членалла кандидат йола токарь, коммунистически къахьегама ударник Медведева Любовь Анатольевна, кхы дуккхабараш а. Хlара сменагlа нормаш 140—150 процент кхоачаш а еш, шоаш кийчъю продукци дикей тlехдикен мара хилийтац цар. Цудухьа бокъо еннай царна шоай тамагlа а долаш продукци кийчъе. Иштта уж кхоккхе а пятилетка кхаь шера задани кхоачаш а яь накъаденад Октябра 60 шу дузача дезача денна.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) сварщик А. Иванов, токараш Н. Килькинов, Л. Медведева Октябра цlейна накъабоагlаш шоаш даьха толамаш кхы тlа а тоадара дагабоалаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Дика къахьегама толамаш доахаш накъаенай Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дузача дезача денна «Грозэнерго» районни энергетически управлене Западни электрически сетий коллектив. Укх шера 20 октябре рапорт деннад цо трансформатораштеи подстанцештеи ремонт яра шера план кхоачашъярах. Дукха балхаш даьд цо Пхьилекъонгий-Юртарча, Назранерча, Ташкалерча подстанцештеи трансформатораштеи капитальни ремонт еш. Электрикаша кlезига новкъостал даьдац «Южная» яхача подстанцера шоллагlа трансформатор болх бе йолаялийтара а.

Иштта къахьегача коллективе социалистически яхье хьалха латт электрослесараш Миронов Михаил, Адонин Григорий, мастераш Маяцкий Анатолий, Огарков Юрий, кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Халкъа боахама специалисташ!
Рационализатораши изобретателаши!
Хьинарегlа къовсам лоаттабе производства торонех биззагlа пайда эцара, Іилма-технически прогресс сихъяра тlехьа!

(КПСС ЦК Тlахьехамашцара)

КХОДАЬЧА ДОАГОРЦА — 500 РЕЙС

Сийлахь-боккхача Октябра 61 шо дизара доккха совгlат кийчдаьд Грознерча тепловозникаша. Цар йиллача ханал бархl дий-бийсен хьалха кхоачашъяьй мовхьаш дlа-юха кхахьара балхий 10 бетта задани. Шу доладелча денз дlайнгай 750 беза мухь тlабола поезд, царца 250 эзар тонн совгlа нормал тlех халкъбоахама мовхьаш кхача деззача дlа а кхоачадеш. Уж балхаш деш шу доладелча денз кходаь дизельни доагори электроэнергии Грознера Прохладне кхаччалца 200 доккхий мовхьаш тlадола поезди Грознера Дербенте кхаччалца 300 пассажирски поезди йигтал да.

Итт процент совгlа тlехкхоачашъяьй локомотиваш тоаяра план депо ремонтникаша, 20 эзар сома маьха материалаши запасной оатхалаши кхо а еш, 9 процент совъяьккхай къахьегама овсарле, ремонтага дlадодар 7 процент лохдаьд. Депо новатораша производствана юкъейн хьай 23 эзар сом экономически эффект луш йола 90 рационализаторски предложени.

Яхье хьалха латт машинистий Селеджиев Бориса, Карпенков Ивана, Вакуленко Федора, Долбнев Александра, Деменьев Леонида локомотивни бригадаш, слесараш Черных Михаил, Мартынов Александр, Алубаев Хамид, Начхоев Салауди, дуккха кхыбараш.

Укх деношка хlара шоаш ю рейс, хlара вахта Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизара хетаю грозненски тепловозаши электровозаши лехкараша, ремонтни цехий болхлоша, совдоах деповски копилка чура къахьегама совгlаташ.

Укх тlеххьарча деношка цхьан бус тlехдика рейс йир машинист Федосов Николай керте латтача локомотивни бригадо. Нормал совгlа 701 тонн мухь тlахинна поезд Грознера Прохладе кхоачайир йиллача ханал 20 минут гаргга хьалха.

Иштта сиха рейсаш йир машинисташа Монторов Бориса, Шароварин Александра, Сахновский Владимира, кхыбараша кулгалдеча локомотивни бригадаша.

* * *

Доккхийча къахьегама толамица накъабоагlа Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизара Грозненски депо электромашиний цехе къахьегараш. Цар толамца кхоачашдаьд цlея сийна тlаийца хинна социалистически декхараш.

Ший болхлой марка, болхлочун сий лакха лоаттаду цу коллективе тепловозий тягови электромоторашта ремонт еча слесара, комсомольца Нахчоев Салаудина. Цу къона болхлочунга лу эггара йоккхагlа говзал эша а чоалхане а бола болх, хlаьта цо ше говза кулгаш а хьисап а долаш хилар хьа а гойт. Цо ремонт яь тягови электромотораш тешаме хул, хlаьна дlатlахьожаппехь эксплуатаце дlа а эц. Ший сменни нормаш 120 — 130 процент кхоачашъю цо.

Балха хьокхамаш лакха хиларах «тlехдика болх бу слесарь» яха сийлен цlи еннай Начхоев Салаудина. Цеха а ерригача депо а коллективаша сий ду хьалхалаттача болхлочун цо ший низ ца кхобеш производственни болх барад совгlа, хьинаре общественни болх а беш хиларах, халкъа депутатий Октябрьски районни Совета депутат ва из.

Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизара сийна яьржача социалистически яхье производственни заданеш а социалистически декхараш а кхоачашдеча толамаш дахарах Грозненски локомотивни депо общественносто а кулгалхоша а локомотиваш лехкарий йоккхача группана депо шоай профессех дикагlа бола болхлой яха сийлен цlераш еннай.

Г. АНОХОВ.

ЦІЕЙНА — КЪАХЬЕГАМА СОВГІАТ

КПСС Центральни Комитето Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизарга даьча Тlахьехамаша чlоагlа оарцагlбаьхар Старогрозненски бурувдеттараш, творчески низаш чудоссадир царна, хьинар айдир. Иттлагlча пятилетка кхоалагlча шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяр духьа шерра социалистически яхь яьржай лаьттан тlоанаш тедараштa юкъе.

Укх шера 9 беттан октябра 24 дийнахьен 23180 метр бурув техад цар, мехкдаьтта доахарашка дlаеннай бурув теха яьна йиъ скважина — царех кхоъ кlеж етташи цаl Андреевски атагlарча керда-ча майдан тlарен. Къахьегама овсарле планагlа лаьрхlачул 7,5 процент дукхагlа лакхъеннай. Бурув тохара балхаш сихдара, химреагенташ, электроэнерги кхом беш дlаахийтара, бурох доахкача осташка а кхыча оатхалашка а бизза болх байтара чотах пачхахьалкхенна 584 эзар сома пайда баьб предприяте.

Бурув деттача бархl бригадо шоай кхаь шера планаш кхоачашъяьй. Итт бетта задани 3 октябре чакхъяьккхай бурувдеттараша. Хlанз цар чоте я керттерча даькъе кlалхарча горизонташка планал совгlа бурув теха яьккха 1180 метр. Бутт бовлехьа, йоах ЦТС инженера нов. Касханова, кхы а 500 метрал кlезигагlа доацаш бурув тохаргда лаьттан тlоанаш тедараша.

Октябре къаьстта овсаре къахьег тlем тlа дуккха орденаш яьхача, фашистски бlы — Берлин яккха чухьалхача дакъа лаьцача Гребнев Александр Сергеевича кулгалдеча бурув деттача бригадо. «Северная-Минеральная-14» яха тlехкlоарга тохкама скважин йоаккхача проектагlа 5600 метр тоха дезаш хинна бурув 5268 метрга дlакхоачадаьд цар октябрьски планагlа лаьрхlа хинна 100 метр бурув 24 дийнахьа теха а даьккха.

Коммуниста Шуликин Иван Макаровича кулгалдеча бурув деттача комсомольско-кагирхой коммунистически къахьегама бригадо № 714 йола тохкама тlеххlоарга скважин йоаккхача бетта планагlа 120 метр бурув тоха дезаш хиннача метте 231 метр а теха, проектагlа 5800 метр йолча метте 4865 метрга дlакхоачадаьд бурув.

Октябре къаьстта овсаре къахьег «Ястребиная-116» яха эксплуатационни скважин йоаккхача Кузнецов Николай Петровича бурув деттача бригадо. Октябре 520 метр бурув тоха дезаш яр цун план. Пятилетка 3 шера план ханал хьалха кхоачашъяра республикера къахьегамхой тlахьийхача Наьсарерча машинашъерийи «Грознефта» мехкдаьттахойи кхайкарал раьза хинна хьал а лаьца, бригадашта, сменашта, къаьст-къаьстача бурув деттараштa юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаяь цар 24 дийнахьа техар 672 метр бурув, шоай шера декхараш кхоачаш а деш, хlаьта бурув тохара кlоаргал проектагlа лаьрхlача 4700 метрах 2923 метрга кхаьчай.

Бурув тохара балхаш сихдара, химреагенташ, электроэнерги кхом беш дlаахийтара, бурон осташкен кхыча оатхалашкен бизза болх байтара чотах октябре дlадахача деношка 30 эзар сом кходаьд деннен бусен бригадни хозрасчетагlа.

Коряко Михаила, Чевычалов Юре, Комаров Павела, Боголепов Сергея, Диденко Алексея ерригача сменаша заданеш тlеххоачашъю бурув тохаш скважин яккхара а хlаьта иштта спуско-подъемни операцешта а.

Боаррамагlен хадданзен бу болх слесарь Афонин Иван хьожача бурув деттача механизмаша.

Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизара башха дика къахьегама совгlаташ кийчду Управлене бурувдеттараша.

А. ТИЩЕНКО.

Таханара хьокхамаш дика хете а...

Цхьайтта сахьат дала доаллар «Экажевский» совхоза ферме тхо кхаьчача хана. Доаханна Іуйрийна дерг-дола гlулакх даь а баьнна, чубахабар доярκаш, аргlагlа дежурни йола шиъ мара ца юсаш: Оздоева Золовбани Асмаева Лидаи.

— Коллективе дикагlболча болхлоех я шаккхе а, — йоах царех совхоза керттерча зоотехника Костоев Хаджимурада, — цхьанне ийс бетта хlара Іаттагара 1601 килограмм шура яьккхай (Оздоевас). шера планагlа 1600 килограмм йолча; шоллагlчо цул кlеззига чухнахьа яьккхай. Зоотехника дlахо а цlераш йоах дикагlболча хьайбаш леладерий: Мутиева Хадишата, Точиева Іашата, Альтимирова Лизай...

Цхьабакъда тхона эшар — уж хинна Іац. Дуккхача шерашка хьайбай боахаме тlехьаюсаши массаза критикана кlал йолаши хьаена «Экажевский» совхоз укх шера пачхахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план кхоачашъеш даьха толамаш бахьан районе хьалхарча мете яьннай. Шера планах 105 тонн йоагlача дулх дlаденнад 84 тонн, 220 тонн шура йохка езача, итт бетта ехкай 226 тонн; дlаеннача шурех 85 процент цхьоалагlча сортах я. Хьалхарча ах шера итогех 800 сом ахчан совгlат деннад коллективана. Из толам баккхийта «бахьанаш» да тхона дукхагlа эшараш.

— Дукхагlча даькъе из толам доаханна ду гlулакх тоадарца бувзабенна ба, — йоах Костоева, — ханнахьа, оттаьча графиках доакъар дулл царна хlара дийнахьа, массаза а цхьан хана детт; цlенделга, аралоахнилга иштта йиллача ханага хьежжа леладу. Деттача доаханна барда мелабу 20 — 25 килограмм хlаранена лаьрхlе, 2 килограмм концентраташ тел, силос ехк рационага хьежжа.

Лоархlам боллаш новкъостал хинад ферме болх бу нах укхаза дlачlоагlбаларах а. Хьалхарча шерашка кхоъ — биъ бутт баккхацар доярка балха, каст-каста керда нах хьанийбе безаш хулар.

— Укх шера оаха хуцанза яргlоацаш хина ши болхло мара хийцаяц, — йоах зоотехника, — берригa хьайбаш леладераш «къаьна» болхлой ба.

Кхоалагlдола «бахьан» да шура яккхара планаш кхыча боахамашка санна лакха ца хилар — хlара Іаттагара яккха езар, лакхе хьоадаьчча бесса, шера планах 1600 килограмм мара яц. Хlанад из? Цу деша жоп далара дlадаьннача шерашка юхахьажа деза.

Ийслагlча пятилетке хlара Іаттагара яьккха шура юкъера лаьрхlача 1431 килограмм мара яцар ферме, царех тlеххьара ши шу хьайийцача кхы а лохагlа дар хьокхамаш — 1974 шера 1234 килограмми, хlаьта цул тlеххьарча шера 942 килограмми. Шурий доаханна лаьрхlа дlахо ферма лелае йиш йоацача даьлар гlулакх. Деррига доахан вlашагlъийнача фунех дар. Цудухьа 1975 шера, «Экажевский» совхозах Сурхотlен Іаьли-Юрти дlакъоастаеча хана, «Маяк» яхача керда йиллача совхоза дlаделлар ферме хинна деттаз дола доахан — 640 бежан.

Фу доладе аьнна юхедитар духьашха дахка дезаш дола шинараши кхы кагий хьайбаши. Цул тlехьагlа шу доалача хана 146 етт бар совхозе, хlаьта хlанз 174 ба. Царех наггахьа етт дlабаьлча вожаш — шозза е кхозза дахкаь, цхьадараш духхьашха дахкаь а доахан да. Цунга хьежжа оттаьй план. Дlабаьннача ийс бетта хlара Іаттагара яьккха шура юкъера лаьрхlача 1438 килограмм я. Хlаьта шу чакхдоалаш из цифра 1700 — 1720 килограммага кхоачае лерхl совхозе. Цу шин бетта эша торонаш йолаш я.

Тlаккха дlахо?

Цу деша жоп дала атта дац тахан. Лакхе йийца ший тайпара эргалонаш а лоархlаш, совхозе хьайбай продукташ йохкара план хlанзалца кхоачашъе вlаштlехьдаьннадале а кхоане иштта яц. Ховш да, хьайбай боахаме эггара хьалхарча метте доакъар латтилга. «Экажевский» совхозе Іа дакхка дезаш да 678 бежан — зlамига а доккха а хlанз дараш. Царел совгlа 300 гаргга бежан бахача нахагара хьатlаэца а лерхl.

Цу тайппара дукха доахан доллаше а Іана яь кийчо Іалаьмате эсала я. Соахка Іай доакъар ца тоъарах воралла деннад ферме 63 бежан. Ала деза, цу хана Іалашдаь хинна доакъар эшачох 78 процент мара ца хиннилга, хlаьта хlанз Іалашдаьр деррига а дац 53 процент мара.

Цул совгlа, концентраташта лаьрхlа хинна ялат дерригa хlана дац аьнна боабашкашта дуадаьд. Укх шера фермана шийна эша ялат 662 тонн да, хlаьта долаш дар цун ялхлагlа дакъа а дац. Мишта Іангара даха лерхl оаш хьайбаш, аьнна хаьттача, зоотхникен ферма бригадира Евлоев Хьусенеи йоах:

— Долаш дола доакъар кхомбеш дlадехка лерхl керттерча даькъе. Хlаьта аьла меттел чах пайда эцанза даргдац, тха безам беце а. Кlалхьарцара опилкаш а ехкаш кагъяьккха ча дехкаргда хьайбашта, ялат а детташ. Укх деношка болх бе йолайолийтаргья доакъар кийчду цех. Цига оахош кийчбертба муж, паста...

Бакъдар аьлча, доакъарий цех кийчъяь йоалаш латт. Со хиннача дийнахьа шоллагlбола КВ-300 яха Іанара котел дlаоттабеш, кагйоаккха машин кийчъеш, доахан дlадехкен хьахецен автоматически линии юллаш боахнар совхоза механик Нальгиев Виси, электросварщик Андреев Александр, цеха заведующи Толдиев Аюп. Варда кийчбергбола цистерна, цхьаькха цхьа котел дlаоттабаь кийча бар.

Цех кийча хилар пайдана хургдац цу чу хьакийчде кхоачам боллаш тайп-тайпара доакъар деце. Цудухьа цlенхаштта уйла е езаш да «Экажевский» совхозе из дош. Гаьна ца а доахаш хlанззехьа а.

З. ДАУРБЕКОВ.

РАЙОНИЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕШКАРА

КОММУНИСТАШ БЕХКТОКХАМЕ БА

Наьсарен район

28 октябре, шоатта дийнахьа, гулбелар Назрановски районера коммунисташ IX районни партийни конференце. Цига КПСС Наьсарен районни комитета балхах отчет йир парте райкома хьалхарча секретара С. М. Бекова.

Докладчика чІоагІа теркам тІабахийта дийцар КПСС XXV съезда, декабрьски (1977 шера), июльски (1978 шера) Пленумий, ЦК кхыйола решенеш кхоачашъеш района экономика дІахо дегІайоалаяра района партийни организаце, коммунисташа, беррига къахьегамхоша отчетни юкъагІа баьча балхах. Массехк цифра йоалаергъя вай. ИйслагІча пятилетка цу ханаца лоархІам бича иттлагІча пятилетка дІаяхача хана 33 процент дегІабенаб промышленни производства боарам. Укх пятилетка дІаяхача хана планал совгІа ехкай 2 миллион совгІча сома маьха промышленни продукци. 12 процент дегІаенай къахьегама овсарле, лакхъеннай гІишлош хьалъярга дІаяхийта капитальни вложенеш. ДуххІал отчетни хана гІишлошъераша дІадахийтад 12 миллион сом совгІа ахча, хьалъяь а яккха болх бе дІаеннай 600 моттиг йола культура дворец, 3170 бера деша моттиг йола ворхІ юкъера школа, 320 моттиг йола совхоз-техникума дешара корпус. 700 совгІча дезала чу баха дІаеннай мел эшаращца кийчъяь йола квартираш, хьалъяьй 820 моттиг йола ши общежити, автовокзал, универсам, ресторан, кхыйола объекташ. 16 процент дегІабенаб товарооборота боарам. Уж деррига толамаш даха йиш хилар района болхлоша, инженерно-технически болхлоша, кхыболча специалисташа, гІулакхерча наха хьинаре къахьегарах, из бахьан долаш торо хилар укх шера бархІ бетта баьча балха итогех республикански яхье хьалхара моттиг яккха а.

Наьсархой продукци дика йовзаш я мехка дуккхача республикашка, хІаьта «Электроинструмент» заводе хьаеш йола электросверлильни машинкаш дІакхухьийт дунен 33 мехка.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра яьржача яхье доккхий толамаш доахаш Іалаьмате дукха къахьегамхой, бІарчча коллективаш я районе. Царех я «Электроинструмент» завода йоккха коллектив. Отчетни юкъагІа цо тІехкхоачашъяьй валови продукци арахецара, пайда бара планаш. Иштта дика къахьег цо укх иттлагІча пятилетка кхоалагІча шера а. ТІехкхоачашъяьй продукци маьхалъяккхара нийс бетта план. Заводе карадерзадаьд дунен тІа дикагІчарна нийсса йола шолха изоляци яь машинкаш арахецилга.

Вайна ховш да укх шера из коллектив «Грознефть» объединене коллективаца цхьана патриотически болама инициатор а хинна дІаэтталга. Цар болам хьаллаьцаб республикерча массайолча коллективаша. Из я республикански Сийлен улгатІа.

Уж толамаш даха вІаштІехьдаьннад КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра шерра яхь йоаржаяь къахьегарах, болхлой хьинар айдарах, продукци дикагІа хьаярах, дисциплина чІоагІъярах, специалисташ боагІ-боагІача дІаоттабарах, наьха бехктокхам айбара завода партийни организаце а цун бюрос а хаддаза йоакхоярах. Цига дика лел йоккха опыт йолча болхлоша къоначарна говзал караерзае новкъостал делга. Дуккхача шерашка болх беш хьайоагІа ветераний совет, кийчъяьй ветераний хьехамчий устав. Предприяте цхьаболча болхлоша хьогге а кхоачашъяьй шоай пхе шера планаш. Хьалха латтачарна юкъе ва слесарь-лекальщик Котиев Ахьмад, токарь Сагов Иоакъап, прессовщица литейно - пресcови цехера Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутат Дахкильгова Лемка, къахьегама а тІема а „ветеран механически цеха контролер Имагожев Іалаудин, кхы дуккхабараш а.

Дуккхача шерашка тІехьаюсаш хьайоагІаш яр кирпишкаш ю завод. Цхьабакъда, дІадахача шера денз тоадала доладелар цун гІулакхаш. Масала, укх шера нийс бетта соахка цу хана хинначул дукха а дукхагІа продукци маьхалъяккхай цун коллективо. Из де торо хиннай шоашкара хьокхам телаш, нах шоашта тІехьа боахаш завода коммунисташа къахьегарах, шоай авангардни лоархІам лакхбарах. Районе кхы а предприятеш я иттлагІча пятилетка планаш кхоачаш а тІехкхоачаш а еш хьайоагІаш. Царех я автотранспортни предприяти, лесхоз, мельзавод, «Сельхозтехника» районни отделени, АМООС, кхыяраш. Тоалуш латт райпо болх.

Иштта карагІдаьннарех дувцача хана докладчико а пренешка къамаьлаш даьча делегаташа а уйла тІайохийташ дийцар промышленни предприятейи, маьхк еча заводеи юрта бахача наьха хьашташ кхоачашдеча моттигашка юххьанцарча партийни организацей балхаца нийслу кхоачамбоацараш. Къаьстта во лел коммунальни предприятей, бувзама узела, трикотажни фабрика, ДСУ-2, къахьегама гІулакхаш. Цун керттера бахьанаш да цар кулгалхоша шоашта тІалатта бехктокхам кхета ца белга, къахьегама дисциплина чІоагІъяра а социалистически яхь йоаржаяра а юххьанцарча партийни организацеша доагІар ца делга.

Ховш ма-дий уж вай лакхе дийца дешаш хІара предприяте балха юкъе кертердарех долга. Конференце делегаташа «Электроинструмент» завода директора Мальсагов Арсамака, трикотажни фабрика контролера Елькова Валентинас, «Назрановский» совхоза моториста Тохов Мувсас, № 432 йолча дІа-юха лелача механизированни колонна слесара Шалько Федора, кхычар а ма-аллара, уж къоастадеча эгара хьалха оарцагІъяла декхарийла яр парте районни комитет, цун отделаш. Цар хІанз а боагІача тайпара лостам телац, новкъостал дац юххьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта, доагІар цІенхашта хьадехац предприятей кулгалхошкара. Бакъда, кІезига хилац шийга ца доагІаш дола производственни дешаш къестаделга парте районни комитето хьатІаийду моттигаш.

Докладчико а конференце дуккхача делегаташа а дух тІа бовла гІерташ дийцар района юрта боахаме эттача хьалах. Отчетни юкъагІа паччахьалкхенга лаьттанцара йоалеи хьайбайи продукци йохкача цхьадола толамаш даха карагІдаьннад наьсархошта. Масала, 1976 шера во хьувкъанзар хьажкІаш, ка бола ялат, коартолаш, генараш, шекара свеклаш. Уж продукташ йохкара шера план а социалистически декхараш а кхоачашдир района къахьегамхоша. Из шу къаьстта дика чакхдаьккхар «Октябрь 40 шу» яхача совхоза коллективо. Цу шера 80 эзар сома маьха пайда хилар боахама, Царна елар РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара кара тела ЦІе байракх. Иштта эгара дикагІа укх шера къахьийгар совхоза-техникума болхлоша. Цар сентябрь бетта кхоачашйир кхаь шера план.

Доклада тІа а конференце къамаьл даьча «Октябра 40 шу» яхача совхоза партикома секретара Арчаков Хасолта, совхоза - техникума директора Цокиев Мухтара, «Экажевский» совхоза коартолаш кхееш волча звеньевойс Угурчиев Іамархана, «Маяк» совхоза механизатора Бузуртанова, кхычар дийцар КПСС XXV съезда, ЦК июльски (1978 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш яхь а йоаржаяь къахьийгача района юртбоахама къахьегамхоша гуйран дерригаш а хІана дац аьнна дола балхаш дика чакхдахарах. Конференце цІераш йоахар хаоттама хьалаш Іалаьмате аьттув боацаш хиннача укх шера а доккхий толамаш даьхарий. Масала, совхоза-техникума коллективо шера паччахьалкхенга дулх дохкара план 133 процент, шекара свеклаш йохкхара — 240 процент, хьажкІаш йоацаш ка бола ялат дохкара план 121 процент кхоачашъяьй.

Цхьабакъда, гІадвугаш яц района вокха совхозаша отчетни юкъагІа баьча балха итогаш, уж хІанз а зенаш деш я, цар кхоачашъяьяц кхаь шера планаш. Масала, дІадахача шин шера паччахьалкхенна дІа ца луш дисад 893 тонн ка бола ялат, 1348 тонн гидуаргаш. Укх шера а кхоачацъяьц шуреи дулхи дІадалара план. Цар дийцар районе дІаювш йола Одесская-10 яхача сортах йола хьажкІаш лерттІа кхачаш ца хилар. Цудухьа хІанз а из культура чуэпанза я.

Цун бахьанаш да йоахар делегаташа, парте районни комитето, цун бюрос, юрта боахама министерства балха тІа цІенхаштта гІалаташ дувлийтача боахамий кулгалхошкара, керттерча специалисташкара доагІар хьа ца дехар, юкъерча звеной болхлой бехктокхам айбара хайра хІама ца дар, къахьегама овсарле лакхъяран продукцега дІадодар лохдаран тІадерзадаь хоадамболлаш дола гІулакхаш чакх ца дахар. Цудухьа воча хьала тІа я боахамий экономика. Конференце е а йоагІаш критика йир дуккхача шерашка паччахьалкхенна доккхий зенаш деш хьайоагІача «Назрановский» совхоза директора нов. Зурабовнен партикома секретарь хиннача Путилинаи.

Парте XXV съезда, цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачаш а еш отчетни юкъагІа шийн болх эргабаьккха тоабелга, кадраш хьахоржилга, йоагІ-йоагІача дІанийсъелга, царна кхетам лулга къаьстта теркам тІабахийта леладаьд парте районни комитето. Уж дешаш дуккхаза а дийцад парте райкома пленумашка, бюро заседанешка.

Цхьабакъда, докладчико а конференце къамаьлаш даьча делегаташа а белгал ма даххара, из болх таханарча декхараша дІадеххача тайпара вІаштІехьбаьккхабац. Мела дегІадоагІа коммунистий мутІараш. Масала, укх шера «Маяк», совхоз - техникум яхача боахамашка цхьа саг хьайийцавац КПСС членалла. КІезига ба кхалнах коммунисташ болаш. ПМК-432, автотранспортни предприяте, трикотажни фабрика партийни организацеша коммунистащца кхетама болх мела лелабарах партера 13 коммунист дІаваьккхав, 23 коммуниста партийни взысканеш еннай.

Цу гІулакха бехке я парте райком а. Цо царна доагІаш дола новкъостал даьдац, лерттІа лелабьбац калрашта кхетам балара болх.

Коммунистий авангардни лоархІам лакхбара, партийни организацей денал айдара чІоагІа лоархІаме хиннай дукха ха йоацаш районе чакхъяьнна отчетно - хоржамий собранеш. ХІанз ерригача парторганизацешка вІашагІтохаш а коммунисташа Іомаеш а я критически замечанеш.

Коммунисташта идейни кхетам балара, цар политически а къахьегама а хьинар айдара чІоагІа лоархІаме я партийни собранеш. Царех кхетамца пайда эц «Электроинструмент» завода, совхоза-техникума, Назранерча № 1 йолча юкъерча школа партийни организацеша. Укхаза коммунисташа гуччахьа дувц коллективерча гІулакхех шоашта хетачох, цІераш йоах бехке барий, болх тоабара тІаерзаяь хоадамболаш йола предложенеш тел.

ГІулакхаш цу тайпара дац массанахьа. КІезига моттигаш хилац партийни собранешка дукхатІча даькъе алхха производственни дешаш дувцаш. Цхьайолча партийни организацешка ханнахьа чакхъяхац партийни собранеш, коммунисташа хьакхашта къамаьлаш дац, шоашта хетар дІаалац, критикеи самокритикеи кІезига хул.

Докладчика, делегаташа райисполкома председателя Х.-Б. Цороева, ВЛКСМ райкома секретараТориев Идриса, поликлиника партийни организаце секретара Бекботова Мадинас, кхычар а цІенхаштта теркам тІабахийта дийцар къахьегамхой депутатий Советашта, административни а халкъа тІахьожама а органашта, профсоюзни, комсомольски организацешта партийни кулгаллар тоаде дезаш хиларах.

Бахача наха идейни кхетам балара аьттув болаш я сходаш. ДІаяхача замах юхедиса во гІулакхаш хьагучадахара, мурдий тоабаех доала зулам дІадовзийтара сходех кхетамца пайда эц Цхьабакъда, лекционни идеологически болхлоша, пропаганда елга кердача декхараша дІа ма-деххара да ала йиш йолаш вацар докладчик а конференце къамаьлаш даьраш а. Ледара болх беш я цхьайола цІагІара лектореш, гІалгІай меттала кІезига лекцеши докладаши еш культура учрежденешка, ЖІайрахьа, СуртотІа, Экажкъонгий-Юрта, Пхьилекъонгий-Юрта. Района цхьаболча бехктокхамеча болхлоша бахача наха хьалхашка лекцеш ешац, докладаш яц.

Цу дакъе цхьайола опыт Іоаяьй «Электроинструмент» завода партийни организаце. Цун кулгалхоша чакхйоах идеологически планеркаш, цига дувц интернациональни, атеистически кхетам балара дешаш.

Из дац районерча дукхагІа йолча коллективашка. Къахьегамхошта коммунистически кхетам луча лерттІа дакъа лацац цхьайолча культпросветучрежденеша.

Идеологически болх тоабелга, къахьегамхошта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам лулга, дІаяхача замах юхедисача ийрчача гІулакхашта духьала къовсам лоаттабелга, мурдаша леладу зуламе гІулакхаш гучадоахилга а цар партийни принципиальни мах белга а районни партийни организаце керттерчарех цхьа декхар да.

Хеталора, конференце цу хьакъехьа цІенхашта къамаьл хургда. аьнна. Бакъда парте райкома отчетни доклада тІа къахьегамхой вахар ийрчадоахача гІулакхех кхоачамболлаш дувцанзар, белгалданзар уж ца хилийтара района партийни организаце, беррига коммунисташа, юртий Советаша, активо хоадамболлаш де дезар.

Районе моллагІа во хІама хилча, шоашта хІама ца ховш санна Іа цхьайола партийни, советски, общественни организацеш, йоахар делегата А. Мальсагова. Из дІахо ла йиш йолаш хІама дац. Района ерригача общественноста, хІара сага дІахайта деза харцахьа хІама даьр, советски законаш телхадер вайна юкъе тарлургвоацилга. ТІаккха мара боагІача тайпара пайда баргбац района партийни организаце беча идеологически а кхетама а балхах.

Конференце къамаьлаш дир СССР Лакхехьарча Совета депутата «Октябра 40 шу» яхача совхоза дояркас З. Даурбековас, трикотажни фабрика партбюро секретара Б. Гагиева, АТП директора М. Бекова, мельзавода тІахьожама комитета председатела М. Могушкова, «Назрановский» совхоза механизатора А. Дзортова. Цар дийцар шоай балха толамаш, гучадаьхар нийслуш дола кхоачамбоацараш а.

Конференце балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС Нохч - ГІалгІай обкома секретара Л. Д. Магомадова.

Конференце хержай райкома керда состав, КПСС Нохч - ГІалгІай областной конференце делегаташ.

Парте райкома хьалхарча пленуме КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретаралла хержар С. М. Беков, шолагІча секретаралла — А. М. Тутаев, секретаралла — Н. А. Коростов.

А. САГОВ.

ТІЕХЬ-ТІЕХЬАГІА — ДУККХАГІА ЯЛАТ

Боккха теркам тІабохийт тха колхозе ялата культураш кхеяра, къаьстта цун хьувкъам дегІабоалабара. Цунна тешал деш да хьонхамаш а. Масала, гурахьа дувча ялата хьувкъам. 1976 шера хІара гектара тІара 31,4 центнер чудера из, хІаьта соахка — 32,1 центнер, укх шера — 34,3 центнер.

Иштта, шерагара шерага дукхагІа хул хІара гектара тІара чуэца хьажкІаш а.

Цу гІулакхо вІаштІехьдалийтар боахама кхаш леладерий шу долалуш тІайица декхараш толаме кхоачашде: уж дар — паччахьалкхенга ялат дохкара пятилетка кхаь шера план СССР керда Конституци тІайица шу дузача дийнахьеи укх шера план 7 ноябрь тІаккхоачашл кхоачашъелга. Иштта, кхаь шера план 7510 йолаш паччахьалкхенга 7977 тонн ялат деккад 7 октябрь тІаккхоачаш.

Соахжи цул хьалхарча шерен духхьал юрта боахама культураш кхеяро шин миллион сом пайда бир колхоза. Дикка пайда бергба укх шера а. Из толам боаккхаш къаьстта доккха дакъа лаьцар Къахьегама Цlеча Байракха, Октябрьски Революце орденаш лелаеча Лагодин Петр Васильевича, Къахьегама Сийлен III-ча степена орден лелаеча Козлов Виктор Алексеевича, Синчинов Сергей Ивановича, Костюченко Антонина Николаевнас кулгалдеча коллективаша.

Гектара тІара чубахьа хьувкъам алсамбаккхара хаддаза керда торонаш лехаш къахьег тха коллективе.

ТІадоагІача шера механизированни отрядаша кердача формагІа болх бергболаш гІулакх вІаштІехьдоаккхаш да хІанз. Фу форма я из? ХІара отряд къаьст-къаьста балхаш деш, духхьал цхьа тайпа культура кхееш хургья. Иштта, масала, боахаме дІа мел дув гурахьа дув ялат кхедеш Синчинов Сергей Ивановича кулгалду отряд хургья, хІаьта еррига коартолаш — Козлов Виктор Алексеевича, хьажкІаш — Назаров Николай Павловича, баьцадаараш — Костюченко Антонина Николаевнас, сомий бешамаш лелаеш Лагодин Петр Васильевича кулгалдер хургья. Доакъар Іалашдарах бехктокхаме Курсаев Махмуд Ахмедович керте латтар хургья, хІаьта лаьтта ахарах, юртбоахама культураш дІае из кийчдарах, хий диллара — Костоев Мувса Уматгиреевича кулгалдер. Хьувкъам чуэцача ипатовски методах болх вІаштІехьбаьккхаро дагадайтар тхона цу хьисапе отрядаш вІашагІйохка. Цу гІулакхо хьувкъам алсамбаккхара тІехьа новкъостал дергда аьнна а хет.

Сихъяь хьажкІаш чуэцаш ба хІанз тха механизатораш.

ХьажкІаш чуерзаю ипатовски методах хьувкъам чуэцара лаьрхІа комплекс вІашагІ а елла. Комплекс латт массех звеньях: хьувкъам чуэцача, из кхай тІара дІаккхухьача, гІадамаш дІаккхухьача, социалистически яхьа итог ечеи наьха балхацара моральнии материальнии безам совбаккха декхарийла яьчеи. Цу гІулакхо доккха новкъостал ду хьажкІаш чуэцара болх сихеи цІенеи чакхбаккха.

Хьувкъам чуэцаш 11 агрегат я. Социалистически яхье царех хьалха комбайнеро Ткачев Борис Андреевичеи трактористо Кузьменко Владимир Петровичеи лелаер я. 24 октябрь тІаккхоачаш 401 тонн хьажкІаш чуенай цар шинне. Царел дукха тІехьабусаш бац комбайнер Карастелев Василий Владимирович а тракторист Попов Николай Семенович а, комбайнер Яравиленко Виктор Андреевичи, Пономарев Владимир Андреевичи.

Кхай тІара хьатта хьажкІаш, хІаьта силос йоллача гІадамаш дІаккхухьаш хІара дийнахьа балха нормаш 180 — 200 процент кхоачашъеш хьинаре къахьегаш хьабоагІа трактористаш Макаров Петр, Фаргиев Рашид, шофераш Гунаев Сайд-Ахьмад, Вазгиев Мохьмад.

Дика вІаштІехьбаьккха чакхбоаккх болх наьха балхацара безам совбаккхара вІашагІъеллача звенос а. Социалистически яхьа итог хІара дийнахьа ю. Цунга хьежжа дикагІболча болхлой сийна «Молнеш» арахец. контора хьалхашка Къахьегама Сийлен байракх айю. Цул совгІа Іуйрийна ялх сахьат далалехьа моттигерча радио чу гІолла дикагІбарий цІераш йоах.

ХІанзле 470 гектара тІара хьажкІаш чуерзаяь баьинаб колхоахой. Дика ба хьувкъам а. ХІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 40 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуяхь.

Шерра даьржад балхаш хьатта а. ХьажкІаш цІенъеш, уж хоржаш, фуалйоахаш хІара дийнахьа цига болх беш хул 150—200 саг. Уж ба Орджоникидзевски станицерча тайп-тайпарча промышленни предприятешкара, культура учрежденешкара нах. Цар новкъостал ца доре, соахкеи цул хьалхарча шерашкеи санна мара ноябрь бут юкъе кхаьчача а чакхдовргдацар тхо хьажкІаш чуийна. ХІана аьлча дийнахьа 60 тонн хьажкІаш цІенъе а чакхъяха а низ дІаккхоача цхьа агрегат мара яц хьатта. ХІаьта хІара дийнахьа кхай тІара хьатІакхухь 250—260 тонн.

7 ноябрь тІаккхачалехьа хийцца хьажкІаш чуена яха карагІдаргда тха.

ТІадоагІача шера чубахьаргболча хьувкъама хІанзе а лард йоллаш ба колхоахой. Гурахьа дув ялат дІадийна даьккхад. ПланагІа зяба аха дезача 4400 гектар лаьттах хІанзле 3500 гектар аьха даьккхад. Цига болх беш 11 агрегат я. Ноябрь бут чакхбалалехьа из лаьтта аьха доаккхаргхиларах шеко яц са.

Иштта, ялата хьувкъам алсамбаккхара хаддаза йоакхо еш къахьег тха колхоза кхаш леладераша.

Д. ИБРАГИМОВ,
Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза парткома секретарь.

КЪАХЬЕГАМЦА ДАЬННА СИЙ

Социалистически яхье хьалха латташ хиларца, шийна тІадилла моллагІдола декхар цІенен диззан кхоачашдеш хиларца Нохч - ГІалгІай гІишлошъеча управлене СМУ-6 дукханеша лоархІаши сий деши я Абдурзаков Лаьча Сурхаевич керте латтача бетонщиких бригада коллектив.

Из иштта хилара тешал деш дола дукха масалаш доаладе йиш я цун къахьегамах лаьца. Лаьча Сурхаевича кулгалдеча бригадо хьинаре дакъа а лоацаш укх тІехьарча шерашка хьалъяьй Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьта чакхдоахача заводера централни газофракционирующи установка (ЦГФУ), А. Шерипова цІерагІа мехкдаьта чакхдоахача заводера карбамидни депарафинизаце установка, В. И. Ленина цІерагІа заводера массехк установка, цирк, кхыйола лоархІамеи бехктокхамеи объекташ. Ше дІа мел хьожаьча цІена болх беш хьайоагІаш хиларца дувзаденна хилар Грозерча «Минутка» яхача майдана реконструкци еча из бригада хьожаьр а. Дика лел цун болх укхаза а. Цхьаккха смена дІаяхийтац бригадо ший норма 160—170 процент кхоачаш ца еш. Чакх мел доаха гІишлон балхаш дикеи тІехдикеи мара хилийтац цо.

Ши-шегІа хьахулаш дац уж къахьегама толамаш. Цун кертердар да бригадиро ше керте латтача коллектива къахьегам кхетамца вІаштІехьбаккхар, гІишлонхоша хьинар кхо ца деш къахьегар. Звеноша кулгалде, бехктокхамегІарча участкашка оттабаьб Лаьча Сурхаевича йоккха опыти балха тІа тешамеи бола гІишлонхой. ХІаранегара доагІаш дар дизза хьадех, нагахьа санна бригдера моллагІвар балха тІа гІалат ваьнна е цо къахьегамеи производственни дисциплина толхаяь моттиг нийсъенна хьовзам хуле, цунна боагІаш бола бехк бу. Ше кулгалхо ва яхаш вица кулгаш а дехка лелачарех а вац Лаьча Сурхаевич. Даим бригадерча бетонщикашта хьокхам телаш, царца дІа а этта хьинаре къахьег цо. Балха тІа цхьаккха тайпа хьовзам ца хилийтара, балха зехьа ца йоаяра ханнахьа оарцагІа а ваьле тІаяхь бригадана эшаргйола гІишлон материалаш. Цудухьа массехк бутт ба из тІадоагІача шера календарагІа къахьегаш йола. СМУ-6 коллективашта юкъе эгара хьалхарчарца еннай цунна коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цІи а.

Балха моттиг ца хувцаш хІанз ше къахьегаш волча гІишлон-монтажни управлене Лаьча Сурхаевич болх беш вола дийтта шу дизад. Бригадерча 22 бетонщиках нагахьа саг вац Лаьчий опытах пайда ца эцаш е цо эшаш дола гІо-новкъостал ца деш.

Итт шу дизад из бригадир волаш болх беш вола. Цхьа бахьан доацаш хиланзар из бригадиралла вахийтар а. СМУ-6 эгара тІехьаюсачарех яр хІанз из керте латта бригада. Цхьа бутт багІацар цо паччахьалкхен план кхоачашъяь, цудухьа гІишлонхоша ийду алапи кІезига дар, цунца дувзаденна гІишлонхой балхара дІабувлаш касткаста хувцалора.

— Къахьегамеи производственнии дисциплина эсала яр бригаде, шийгара доагІаш дар деш вацар кхыметтел коллективана керте латта бригадир, цудухьа шоашта товш дар леладора бригадерча гІишлонхоша а, — йоах СМУ-6 кулгалхоша, дІадаха шераш дага а лувцаш. Бетонщикий бригадана кулгалде хьожавир Лаьча Сурхаевич.

Дукха ха ялалехьа социалистически яхье хьалха латтача коллективашта юкъе а яха, аккордно - премиальни системагІа алапи нийде йолаелар бригада. Шийна енна аккордни наряд бригадо кхоачаш е тІехкхоачаш йича, хІара гІишлонхочо ший алапех 40 процентага кхаччалца преми эцар. Цунца лакхбелар гІишлонхой материальни безам. ЦІенденна дІадаьлар къахьегамеи производственни дисциплина телхаелга, брак елга, болхлой дІа-юха бувлаш хувцалулга. Цхьаболча гІишлонхой новкъосталца бригадирана карагІдаьнна дика гІулакх да из.

Хадданза социалистически яхье хьалхалаттача бетонщиких бригада кулгалхо СМУ-6 коллективо лоархІаши сий деши ва. Цунна тешал ду укхаза къахьега волавелча денз цунна тийннача итташ долча совгІаташа. Цун наькха тІа лепаш я «Ленински юбилейни медаль», «Социалистически яхье котваьннар» яха йиъ сийлен Знак. Массехк шу даьннад Лаьчий портрет СМУ-6 Сийлен улга тІа хьалтеха доалла.

ИттлагІча пятилетка задании диъ шера кхоачашъе лерхІ Лаьчий бригадо. Цох тешилга я, хІана аьлча ше лерхІаш дар массаза а толамца кхоачашдеш хьайоагІа из коллектив.

Б. КОСТОЕВ,

ДІАХО ДЕ ДЕЗАЧУН УЙЛА ЕШ

Старопромысловски район

КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъе гІерташ шоаш хилар хьахьекхар укх деношка хиннача Старопромысловски районни партийни организаце 41 конференце къамаьлаш даьча делегаташа.

КПСС райкома хьалхарча секретара С. М. Магомадова яьча парте районни комитета отчетни доклада тІа, делегаташа даьча къамаьлашка тешавеш масалаш дар отчетни хана районни партийни организаци йоккхагІа хинна ца Іеш, нахапара ший бувзамаш цо чІоагІдар, юххьанцарча партийни, комсомольски, профсоюзни организацей, советски, боахама, административни органий балхага кІоаргагІа хьежилга хьагойташ. Районера гІулакхаш тоададарах бола коммунистий бехктокхам айбеннаб.

Районни партийни организаце беча экономически балха хІанзара керттера лостам — боахама дерригача доакъой торонех бизза пайда эцилга. Цох лаьца бар конференце даьча къамаьлий керттера чулоацам.

Районни партийни организацена цІенхаштта эзаамен хилар КПСС XXV съезд хинначул тІехьагІара ха, белгалдир делегаташа. Парте решенеш кхоачашъеча даьхьа доаггІаш дола дакъа юкъедахьара духьа хоадамбеча участкашка тІахьожаде дийзар низаш, партийни влияни яра ерригача средствах биззагІа пайда эца бийзар. Райкома пленумашка, партийно - боахама актива районни собранешка дийцад боахама, культурни вахара, организаторски идеологически балха лоархІамегІа дола дешаш, Іоаяь опыт вІашагІийттай, кхоачамбоацараш тийхкад, уж дІадахара наькъаш лийхад.

КПСС райкома бехктокхамеча болхлоша хадданза лостам а тийннаб, тІахьожам а лоаттабаьб планаши тІайица декхараши кхоачашдара, производства эффективности балха дикали айяра тІехьа юххьанцарча партийни организацеша баьча балха. Къаьстта уйла яьй парторганизацей денал чІоагІдаран коммунистий авангардни лоархІам айбаран. Айбенаб коммунистий организаторски лоархІам. Коммунисташ тахан керте латт балха тІа эгара доккхагІа хьокхамаш дахара, материальнии къахьегамеи ресурсаех дикагІа пайда эцара, технически прогресс сихъяра тІехьа беча балха. Коммунистий, района беррига къахьегамхой хьинар айдара гІо дир мехка вахаре хиннача Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар, СССР керда Конституци ювцар а тІаэцар а, КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) июльски (1978 ш.) Пленумаш санна йолча лоархІамеча политически событеша.

Районо хІара шера тІехкхоачашъю планаш, иттлагІча пятилетка 2 шерен 9 беттен планал совгІа арахийцай 5,6 млн. сома продукци 1,4 млн. сом пайда баьб. Товарни продукци арахецача ерригача предприятеша пятилетка йолаелл дензз тІехкхоачашъю из маьхала яккхара заданеш.

Уж а кхыдола а толамаш дувцаш конференце къамаьлаш даьча делегаташа уйла тІаяхийтар къоасталза йолча проблемашка, кхоачамбоацараштен [illegible] тараштен. Кертера кхоачамбоацар да [illegible] а ритмично болх ца беш предприятеш, гІишлошо организацеш хилар. Цхьа[illegible]яраша кхоачашъ[illegible]. Иштта 1976 шера план кхоачашъяьяц 7 предприяте, 1977 шера 9 бетта — 2. Докладчика а конференце къамаьлаш даьча «Старогрознефть» НГДУ начальника нов. Ивнисе, «Севкав-НИПИнефть» института слесара нов. Хорновс, Старогрозненски УБР бурув деттачо нов. Баталова, кхычар белгалдир «Грознефть» производственни объединене бурув тохара торонех болаш пайда [illegible] къаьстта а тохама бурув тохача. Алхха [illegible] дашха йиш йолаш дац отчетни хана бурув деттача управленеша бурув тохар объем 50,5 эзар метра кІезигъяьлга, 10 эзар метра кхха бурув а довш 4 скважина дІаяккхар. Аварреш [illegible] лар, хьалаш [illegible] зар, болх ле[illegible] хьа ца баккх[illegible] тар бахьан [illegible] итташ эзар метра [illegible] рув. ВІашагІтехача из хул бурув деттача шин управленеша шера беш болча балха нийсса. Шерагара шерага кхоачашъяьц скважинай дуккхала план. Иштта, планагІа 59 скважин бурув тоха доладе лерхІар, хІаьта бурув тоха доладаьр 40 скважин мара яц. Пайдана болх беш йоаккха ха 60 — 65 процент мара яц.

Кхоачамбоацараш кІезигагІа хургдар, белгалдора делегаташа, нагахьа санна партийни организацеш производства гІулакхашка кІоаргагІа хьежаре, тІагІерттаи лерхІачоа дукхагІа тІаерзабаьи шоай болх баьларе. Толам Іалашбу партийни организацеша инициатива гойташ, шоашта енна администраце балха тІахьожам лоаттабара йолча бокъонех бизза пайда эцаб, кадраштцара болх дика вІаштІехьбаьккхача.

ХІанз йоккхача предприятешка, йоахар делегаташа, «Грознефть» объединене парткома секретара Н. Щербина, «Оргтехника» производственни объединене парткома секретара В. Бритикова, ВЛКСМ райкома секретара А. Астафурова, специалистех ахаш гаргга, предприятейи цехийн бергаш а хІана бац аьнна бола коммунисташ, лакхереи юкъереи технически дешар дайша ба. Хадданза лакхъеш я болхлой говзал. Дукха а эзараш болхлой смежни профессеш Іоамаяь ба.

«ХІара балха денна — дикала Знак», «ТІехьабусараш боацаш бе болх», «Пятилетка 4—4,5 шера» яхача девизагІа лелаяь социалистически яхь пятилетка шерашка хьалйизар кердача чулоацамца. Котъяьнна цехаш хьакъоастаеш план кхоачашъяр, балха дикал чоте ийца ца Іеш лоархІаму къахьегама ресурсаех пайда мишта ийбу, къахьегама овсарле малагІча боараме кхоачаньй. Делегаташа белгалдора дІахо йодача хана а яхьа формаши методаши эргайоахаш тоае, моральнии материальнии стимулаш вІаши ювза езаш йолга. Из боккха лоархІам болаш да. ХІана аьлча, пятилетке производства объемаш керттерча даькъе къахьегама овсарле айяра чотах тІакхетийта лерхІ. Из декхар чоалхане да. Цо болх бечаргара дІадех кхы а чІоагІагІа кхоталар, хІаране бехктокхам айбелга. Бакъда из хьокхам 9 пятилетка цу ханаца нийсбича 23 процента лохбеннаб районе. Цун керттера бехктокхам тІабож «Старогрознефть» НГДУ, «Грознефтегаз» НГУ, хІаьта иштта «Трансмаш», кирпишкий, маькха заводашта, гІишлошъеча организацешта.

Бехктокхам, организованность, дисциплина айяр, белгалдора делегаташа, боккха лоархІам болаш да района къахьегамхошта хьалхашка латта чоалхане декхараш толамца кхоачашдара.

Района экономике йоккха моттиг дІалоац гІишлошъеча организацеша. Отчетни хана 151 млн. сома керттера фондаш юкъейоалаяьй, е планал 21,8 процент дукхагІа, наха чубаха дІаденнад 77 эзар квадратни метр цІенош, хьалъяьй 1120 моттиг йола берий бешамаши яслеши, 600 сага лаьрхІа поликлиника, 60 сага больница, 1176 дешархочоа школа, кхыдола гІирсаш.

Бакъда, йоахар делегаташа, хІанз а дукха кхоачамбоацараш да гІишлошъеча. Цига балха юкъекхувлац къахьегама дикагІйола методаш.

Районе къахьегачар болх юхатеттача цІенхашта долча кхоачамбоацарех да транспорта а материально - технически Іалашо еча а болх во лелар. Цох дийцар райисполкома председатела А. Мухортовас, № 1575 йолча автоколонна парторганизаце секретара Б. Мальсагова, «Грознефть» объединене СМУ каменщика Ш. Ибрагимова, кхычар.

Конференце дукха уйла тІаяхийтар йолаш йолча торонех дикагІа пайда эца юххьанцарча партийни организацешта гІо дергдола средстваш ювцаш. Дийцар дар хІара коллективе балха ха зехьа йоаяр, оборудовани сеца латтар, материалех, бедалах пайда во ийбар, электроэнерги ца кхояр санна дола кхоачамбоацараш дІадаха деза яхаш.

Цхьайолча партийни организацеша кІоаргга тІахьожам лоаттабац боахам лелабара, цунна лаьрхІа вІашагІъехкача дуккхача партийни комиссеша болх мела бу. Доккхий кхоачамбоацараш да халкъа тІахьожама районни комитетий, группай, постий балха тІа. Цох дийцар делегаташа «Старогрознефть» НГДУ мастера М. Магомадова, «Октябрьнефть» НГДУ оператора Б. Бреславске, «Грозгаз» треста слесара В. Скрипникова, кхычар.

Къамаьлаш даьраша яьча критически замечанеша боккъо елар цхьайолча юххьанцарча партийни организацеша беш бола организаторски кхетам телареи болх КПСС XXV съездо дІадехараша ма-яххара бац ала. Цунна дола тешал да дика ца хьожаш, сухалбий парте нах хьанйбеш, партийни собранеш лохача боарам тІа чакхйоахаш, критикеи самокритикеи лоха йолаш, тІайица решенеш кхоачаш мишта ю тІахьожам мела лоаттабеш моттигаш хилар. Цхьайолча партийни организацеша е еза воздействи яц кадраш лахара, дІанийсъяра, хьалхеяра. Тоъал йоакхо яц экономически дешара, коммунистически къахьегама школай, партийнии комсомольскии система дешара идейни боарам айбара. Из деррига а дашха доагІа, йоахар конференце, КПСС райкома отделаша, «Грознефть» объединене парткомо, цеховой парткомаша партийни организацей болх кІоаргга ца тахкарца, царна тоъал гІо ца дарца.

Конференце дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС обкома секретара М. А. Дорохова.

Конференце тІайицача соцам тІа белгалдаьд долаш дола кхоачамбоацараш дІадахара де дезараш.

Керда хержача райкома хьалхарча пленумо КПСС райкома хьалхарча секретаралла хержар С. М. Магомадов, шоллагІча секретаралла Н. И. Вихлянцев, секретаралла Л. Л. Неделькова.

Г. ОСЬМАКОВ.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

БОЛХ НИЙСА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАЧА

Укх шера хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдеш хьайоагIа тха механизированни отряда коллектив. Иштта, хIанзале 252,4 эзар сома маьха юрта боахама продукци ехкай оаха паччахьалкхенга, план 156 эзар сом долаш. Белгалдаккха доагIа, кхашкара деррига балхаш отрядо СССР керда Конституци тIанийца шу дуза ди — 7 октябрь тIакхачалехьа чакхдаьха хилар а.

Мишта вIаштIехьдаьннад тха коллектива уж гIулакхаш иштта дика чакхдаха?

Отряде 19 механизатор ва, 1100 гектар лаьтта леладеш. Укх шера 175 гектара тIа кIа, 210 — мукх, 50 — рожи 25 — ялата хьажкIаши кхейир оаха. Цул совгIа доакъар а Iалашдир, комсашта Iунал а дир.

Доакъара лаьрхIа кхееш 210 гектара тIа хий ца дехкача кхашка люцерна яр тха. Цу майда тIара оаха кийчйир 2637 тонн сенажи 1011 тонн йоли. Кхыча тайпара аьлча, хIара гектаро делар тхона 230 центнер моша доакъар.

Хий дехкача кхашкара а люцерна биънел совгIа хьувкъам чуэцаш наггахьа мара нийслац. ХIаьта оаха хий ца дехкача кхай тIара ялхазза чуийцар из. Цун къайле дукха чIоагIа а яц. Духхьал тхо кхоадора ший ханнахьа буц хьакха а хьакхе, чу а ерзайий, сиха макхаш а даьхе минеральни удобренешца подкормка е. ХIаьта керттера дар — деррига балхаш агротехнически толашагIа йолча ханашка чакхдоахаш хилар.

Планал совгIа 580 тонн а йолаш кийчйир оаха 4182 тонн силос а. Из а Тийрко, даьржачул тIехьагIа, силоса дIайийна хиннача хьажкIех аханел дукхагIа яраш хица къайлаяьха хиннайоллаше а. Из бахьан долаш юкъера лаьрхIача 70—80 гектара тIа яраш йов мегаш яр, нагахьа санна халонашца къовсам лоаттабеш, шоашта ховр, могар оарцагIдаьккха къахьийгача механизатораша коммуниста Котов Василе, Федюшкин Александра, Мишутушкин Георге, Грибнов Георге, Позднеев Петра пенсионера Пономарев Николай Федоровича, кхычар уж кIалхаръяьха ецаре.

Силос йоллача яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар Денискин Евгений Васильевича. Цул совгIа цига хьинаре къахьийгар Морозова, Петрова, Утюмова. БоккхагIчарел балха тIа дукха тIехьа ца бусаш къахьийгар кагийча наха комсомольцаша, шин новкъосто Саркисовеи Багдашкинеи.

Отрядага я 156 гектара тIа хьувкъам луш йолеи 50 гектара тIа къонеи комсаш. Дукха балхаш чакхдаьхар оаха царна Iунал деш. ЛаьрхIа хиннача тайпара хьувкъам 1 октябрь тIакхачалехьа чуийца баьккхар.

Къаьстта дувца безам ба са тха отрядо кхееча ялата культурех. ХIана аьлча цар вIаштIехьдалийтар тха планал совгIа пайда бе. Иштта, кIа план 358 тонн йолаш 453 тонн чудера оаха, мукх лаьрхIа хинначул 98 тонн дукхагIа, хIаьта хьажкIаш чуэцара план дукха хIама ца эшаш 300 процент кхоачашйир. Цу толамга кхача тха вIаштIехьдалийтар лаьтта леладара культура оаха лерттIа кхоачашъяь хиларо, ялата культураш уж дикагIа дегIаккхувлаш йола хьоанал йоллача лаьтташка дIанийсъеш дIайийна хиларо. Масала, хьалха хадданза цхьан моттиге дIабувш кхебора оаха мукх. Из бахьан долаш, хий дехкаш лаьтташ доллаше а юкъера лаьрхIача 11—12 центнер мара мукх чуба карагIдаланзар тхона. ХIаьта соахка мукх кхебаьча хьажкIаш дIайийча хIара гектара тIара 50 центнер хьувкъам чубера, укх шера — 90 центнер.

Культураш духхьал хувцаш дIаеро пайда лургба аьнна мотта йиш яц. Кхы а дукха балхаш чакхдаха деза дика хьувкъам кхебе безам бале. Масала, эзба оахаш хIара гектара тIа ах-ах тонн аммофоси хьажкIаш дIаелехьа бIаьсти 150—200 центнер кхы тайпа минеральни удобренеши кхоачийташ лаьтта хьаьндир оаха. Цул совгIа гербицидаш а тайсар кхай тIа сеялкаш араяьалехьа. Из болх агрономе боконаша дIадеххача тайпара чакхбаьккхар.

ХьажкIаш дIаювши уж тIаяьнначул тIехагIен шозза макха баьккхар, тIаккха лаьтта цамцадаккхар духьа культиваци йир.

Хий диллара харшаш доахаш кха кийчдеш, хьажкIий хенашта гонахьа гувнаш дир. Хий дуллаш хьинаре дакъа лаьцар гидротехникаца Голдобин Валентинаца цхьана Рогожин Николая, Денискин Василе.

Уж деррига балхаш шоай ханнахьеи доаттIача тайпарен чакхдахаро кхаь метрга кхоачаш дегIайоалайир хьажкIаш, цхьан хьажкIа дозал 400—500 граммага кхоачар.

Кхашкара балхаш сихеи дикеи чакхдаха торо луш кхоачамболлаш техника я тха отряде. Цу техниках бизза пайда эцара хадданза йоакхо ю отряде, хIаьта къаьстта слесараша Куприяшкин Михаилеи Жарков Михаилеи.

Тха коллективерча хIаране хадданза йоакхо ю ший профессиональни боарам лакхбара. ХIанз тха отряде болчарех кхойтта саг механизатора цхьоалагIа класс йолаш ва.

К. КУЛЯБКИН,
Щелковской района «Червленский» колхоза мехотряда начальник.

Доазол дехьара

Венгерски Халкъа Республика. Юртбоахама продуктивность лакхъеча доккхий толамаш даьхад Шиофок яхача города юххерча аграрно-промышленни комплекса коллективо. 700 гектар долча лаьтта сомий бешамаши баьцадаараши леладу, дукха ха йоаццаш болх бе йолаялийтай юртбоахама продукци чакхйоахаш йола завод. Укхаза оттаяьй витаминизированни сок йоакхаш йола автоматизированни лини. Цига сок йоакх Iажех, персикех кхыча сомах. ХIара шера из арахец укхаза 15 миллион пакет.

Боахамо экспортагIа социалистически мехкашкеи Малхбузен мехкашкеи дIаухийт иштта 800 вагон баьцадаараши сомаши. Предприятена модернизаце еш дIадахийтар юхаметтаоттадаьд цхьан шера. Дика вIаштIехьбаьккхача къахьегамо торо хулийт продукци ца йойташ болх бе. «Шно» яха госхоз гIерт «Олимпиада-80» эша сок лоаттаергйолаш бокъо яккха.

СУРТА ТIА: сок йоакхаш йола автоматизированни лини.

В. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

Калейдоскоп

ВЕТТАХ БЕЛХАР

Миччахана а. Йеменски Арабски Республике гуш беррига къайла боалаш бутт лаьцача, ЙАР столица йолча Сана яхача города тIа боккха ала боал. БIаьш цIераш лоталу цIеной тховш тIа, коашка, города улицаш тIа. ЦIерал чуккувс наха яьшкаш, ардакхаш, тиша мебель — доагорг мел дар. Лотаяь хIамаш бе а ехке улицаш тIа арабовл дукха нах: хозаш хул къьнара гимнаш, лаьгIо екаш хул торжественни ашараш, нагахьа гIайгIане кхалнаьха махьарч хул хозаш. Из гIулакх латт Бетта йист гучаяллалца йолча юкъа. ТIаккха гIар-тата дуж. Мерзача набарах еннача къаьнача города шаьрача тховнаш тIа — юкъ-юкъе гуш бола йовш латтача цIерий кIур мара хIама хилац юхедиса.

Гаьнна хьалхарча языческий ды лелабаьча ханашкара хьадоагIаш Iаьдал да Беттах белхар. Цу хана наха хеташ хиннад Бутт геттара боврг а ба, боадо а оттаргья аьнна, кхера а лийя цIераш летаяьй боадо эккхае.

Г. ЛЕВЕДЕВ,
АПН соб. кор.

ЮХАГIОРГДИЙ-ТЕ «ГЕРНИКА»?

«Герника» яхача Пикассо гIордаьннача картинана гонахьара къовсамаш соцаш дац. Ховш долчча тайпара, Пикассо васкетах Нью-Йоркерча хIанзарча искусства Музеера картина франкистски диктатура ехача Испане дIадахьа дезаш да.

Франко венначул тIехьагIа Нью-Йорке дукхха запросаш кхаьхийтай, амма картина хIанз а Атлантикал дехьа да. «Герниках» дола дош американски конгрессе дийцад, картина Испане юхадахьа дезаш хилар чIоагI а деш. Цхьабакъда, мехка законодательствах музей администрацега кхоачаш яц из решени. Музей директора заместитела Ричард Коха духьале еш вац «Герника» Америке ханна дита да яхача деша, амма цо тайп-тайпара бахьанаш лех, произведени кхелхача художника хиннача боахама дакъа а да, долче, цунах дергдар къоастаде дезаш яр цун тIехье а я яхаш.

Пикассо ловш хинначох, «Герника» традицех XX бIаьшере йолаялалехьа яздаь картинаш мара чудоацача «Прадо» яхача йовзаш йолча мадридски галерее дIаоттаде дезаш да. Галерее администраце залален яьй, картина экспоната хьисапе къаьсттача помещене чу дIаоттадергда аьнна.

(АПН).

«СИЙЛЕН» ГРАЖДАНИН

Хамельна яхача города (Лохера Саксони) сийлен гражданий списка тIа я Адольф Гитлера цIи. Венна дIаваьнна вола фюрер кхы а 180 гаргтарча малхбузен германски городий сийлен гражданин лоархаш ва. Хамельна муниципальни совето аргIанарча собране ден повестка тIа оттадаьдар фашистий баьчча цIи сийлен гражданий списка тIара дIайоае аьнна. Цхьабакъда, моттигерча кепайоазоно беча хоамах, ФРГ неонацистски элементаш хьинаре дерзар бахьан долаш из дош доаггIача бесса къоасталургдац аьнна хеташ да.

(АПН).

«МОТТ ХОВ» ГОРИЛЛА

«Коко — мотт хов горилла» — иштта яхаш да французски режиссера Барбет Шродера къорен меттазен болча наьха мотт ховча сеча гориллах дола тIеххьара фильм. Сан - Францисски университета психологе факультета студентка Пенни Паттерсона кулга оамалий словара тIара 375 «дош» Iомадаьд маймало. Ший тIехье хилча, цунца гIулакхаш леладеш Кокос ший «знанех» пайда эца тарлуш да. Ишттача событе тIехьашка даха мег моцагIа денз Iилмана хийттараш. Фильм доаккхаш Шродер ше а тийшав картина героиня хьалъкъале хIама хиларах. Из бакъдара фильм чакхдаллалца йолча хана Кока къамаьлага хьежжа йола субтитраш тел режиссеро. «Маймала Iалаьмате дика ховра шийх фильм доаккхилга, — дувц Шродера. — Цо теркалдир кинокамера болх бе мифта йолайолийт окуляра чу а хьежаш ше а даьккхар массехк кадр».

(АПН).

МАЬКХА МАХ

Сийлахь-боккхача нахах цхьанне аьннад, боарам боацаш боккха ший низ, беркат сага дIател лаьтто. «Маьхк я саг дунен тIа воахавер». Лаьтта хоадар духьа вах дунен тIа саг, хIаьта вахара цхьа дакъа маьхк а да. Ший бер ца дезаш хилча, дезаргдац бераш. Тайпа-тукхам дага ца доагIаш Иван хила йиш йоацаш мо мара. ХIаьта а, хIара денна хьашт мелд а кхачанца хьанийслуш я аьнна хет дукххача наха маьхк, цкъаза, бизачул тIехьагIа хам бац цун.

Цкъа аьхки, тха колхозе ялаташ чуэцача хана, кхай тIа волаш, сайна саготалла хьежар со, цхьан кIи канах мел фу доалл. Ка хьа а нийца аз лаьрхIача 30 фийг бар цун, эзача 25 грамм а хулаш. Цу фийгех 17 грамм хьоар даккха йиш я. Маьхка цхьан буханкана 34 ка безаргба. Етта цхьа маьхка буханка хьаяра 575 грамм хьоар, 4 грамм дрожжеш, 10 грамм тух, 345 грамм хий эш.

ТIаккха мишта леладу вай ялат, халкъа рузкъа? Вай республика юрташка а городашка а итташ, бIаьш столовеш я. Цхьан дийнахьа цига хIама даа чубоагIараша ца юаш ядийсача маьхка чIегилгий бIаьш килограммаш Iов, тIаккха уж нахах юхейиса я аьле дIакховс. цкъаза когаш тIа а бетташ истола кIал ядаш хул.

Цкъа тхоай районерча цхьан маьхк йохкача тика чу дIачуваьлар со. вIалла дага а доацаш укх тайпара сурт эттар сона хьалхашка. Дика еттача, кхорзаеннача маьхка булкаша, батонаша, буханкаша хьалйизаяр тархеш. Буханкех, дош ца хетачох, шоай «цIена» пIелгаш Iетташ йоаллар маьхк эца ена ши кхалсаг. Царех цхьанне, бат а увзаш, йоахар: «Фу маьхк я ер? Керда яц мотт сона?..» ЧIоагIа хала хийтар сона из, цо чам боабаь со цу дийнахьа айса дечох ваьлар. Из мукъагIа, дIатехкача, ялат вIалла мишта кхеду ховш а хиннаяцар.

Тха районерча цхьан школа коа футболах ловзаш воаллар цхьа кIаьнк — ондваьнна, тоавенна, тIадувхаш безача маьха барзкъаш а долаш (вешта хьаькъал чудессa валанза а волаш). Цхьабакъда, бургаца меттел цо мIарга бетташ хиннар ах бухунка маьхка яр. «Фуд Iа леладер, вIаштIехьа вий хьо? Маьхк ма йий Iа ловзаер!» аьнна аз шийх бехк баьккхача, вела а венна дIавахар кIаьнк. Дега чIоагIа бохам бир сона цо. 12—13 шу а даьнна кхувш воагIаш зIамига саг вар-кх из. ЦIаккха а из волча маьхк ца хьоахаеш, ялат мел хала кхеду ца дувцаш хиннад-хьогI цун дан ненан?

Наха юарг хилча гIоне чам хувцабеннабац маьхка. ХIаьта маьхка мах ха безам бале, ялат кхедерий кулгех йоахка шонкаш дагаръе еза. Чот йоацаш я уж.

Сийлахь-боккхача эрсий Iилмахочо К. А. Тимирязева иштта аьннад маьхках: «Сага хьаькъала корадаьча эггара дикагIа долча хIамаех цаI да ялат». ХIаьта из лорадар вай эггара дезагIа дарех декхар а да.

З. ХИЗРИЕВ,
Шаьла района Курчалойрча школе исторе хьехархо, юртара корреспондент.

Урус-Мартанера мастер

ЦIи хезача ялаташ леладераштa, механизатораштa, хьайбаш леладерашта уллув районни Сийлен улга тIа хьалтеха доалл Юсупов Сайд-Iале сурт. Из мастер-повар ва. Цунна вай даьхено еннай Ленинен Къахьегама ЦIеча Байракхеи орденаш. Иштта вайзар сона Сайд-Iали эггара хьалха.

Урус - Мартановски райпо председатела Б. Батукаева аьлар:

— Сайд-Iали Хасанбекович дика специалист ва, дуккхачарна лов цо кийчбаь кхача баа. Гаьннарча юрташкара, лоаллаха ухкача райоиашкара, кхьметтел Грознера а нах боагIа из волча.

Юкъара кхача кийчбеча Сайд-Iале болх бу 20 шу совгIа ха я. Каст-каста хаза йиш я «кулинаре профессор» ва из цунах оалаш. «Повар—говзал я,—йоах цо, — хIаьта ялат кхедераштеи, цун хам бовзараштеи, лоамашка доахани жан леладераштеи даа хIама кийчдара ше къаьстта говзал эш, из гIулакх боккхача бехктокхамца кхоачашде а деза».

Иштта бехктокхаме хеташ духхьашха ший болх дIаболабир Сайд-Iале «Урус-Мартан» яхача юртарча чайне. Цига чакхъяьккхар цо бакъйола говзанчий школа, цига байзар цунна камаьрша дог дола новкъостийи хьехамчийи.

Райцентре керда ресторан хьайийллар. Ах шу а даьннадацар из хьайийлла, даа хIама во кийчду, яхаш нах цунна ледкъа болабелча. Да а дар из иштта. Даа хIама чам боацаш кийчдора, дукхагIча хана цхьан тайпара хулар кхача, чубаьхкача наха дукха ха а йоайора.

Райпо лаьрхIар из гIулакх тахка. Шо-шоашта хетар аьлар массане а. Правлене членех цхьанне предложени елар:

— Цига производства заведующелла хьожавича бакъахьа ва Сайд-Iали. Из вахийтача гIулакх тоалургхиларах тешаш а ва со.

Сайд-Iали раьза хилар. Ресторанера гIулакхаш дика дацар. Коллективе къахьегама дисциплина телхайора. Балха тIехьабусар нах, цкъаза моллагIа хIама хьатIа а йийхе хьа а боагIар. Ше балха хьавенача шоллагIча дийнахьа берригаш а собранне бийхар Сайд-Iале.

— Вай долча цIенхаштта порядок хила еза, — аьлар цо. — ЦIена хилари эзде хилари — кулинара керттера декхар.

Дисциплина ше чIоагIъяьваьлча, кертерча гIулакха — чам болаш кхача кийчбара тIавийрзар производства заведующи. Кухне болх бечарех нопагIбараш кагирхой бар. Уж Iомабе безар чам болаш даа хIама кийчде а наха культурно гIулакх де а.

Юкъара кхача кийчбеча ше болх беча юкъа итташ лакха говзал йола специалисташ кийчбаьб Сайд-Iале. Царех ба Саидова Тамара, Гончарюк Людмила, Шидаев Сайд-Салех, Турлуев Арван, Келиматова Зулай, кхыбараш.

Юсупов Сайд-Iале дуккхаза а дакъа лаьцад поварий республикански конкурсашка. Цига кот а вийниав.

Ши шу хьалха Грозне хилар Роспотребсоюзо вIашагIтеха юкъара кхача кийчбеча предприятей болхлой Iилманпрактически конференци.

Царех хIара шоллагIвар чам болча даарий бакъвола говзанча вар. Делегатаща даа хIама кийчдеш хиннэраш моттигера повараш бар. Ший хьашт долчча тайпара меню а оттаяь кхача кийчъелга (хьаьшашта хьалхашна цIийлургдоацаш) Сайд-Iали Хасанбековича тIадиллар. ТIаккха фу хилар хьажа шо? Хьаьший дIабахачул тIехьагIа столаш тIара цхьаккха а меню кораянзар. Шоаш цIабаьхкачул тIехьагIа, кавказски чам бола дараш шоайцига кийчде лаьрхIа уж ерригаш а шоаща дIайийхьа хиннаяр конференце делегаташа. Цу тайпара мах бир цар Сайд-Iале дошоча кулгий.

1976 шера Москве хиннача поварий ерригсоюзни конкурсе (из хилар «Русь» яхача ресторане) хьалхара моттиг яьккхар цо. Калькулятора З. Ахмадовас укх тайпара аьлар цунах: «Кулинаре технологи цо караерзаьй «пхиъ» оттае мегаргйолаш. ХIаьта тха Сайд-Iале кийчдаь дaараш пIелгех мотт хьекхаргболаш, селла чам болаш хул».

Нагахьа санна, шоаш Урус - Мартане нийслойл «Мартан» яхача ресторане а даха Юсупов Сайд-Iале кийчдаь даа хIама ца дуаш дIа мо гIолаш. Шоана деза ца луш дусаргдац кавказски дараш: кавказски IаьдалагIа даь шашлык, жижиг-галнаш, нохчий IаьдалагIа кийчъяь котамаш, гуржий IаьдалагIа устагIан дулхах яь чанахаш, хинкалеш, люля-кебаб, манташ, чебурекаш, чIаьпилгаш, лагман, кхыдараш.

С. ЛОРСАНУКАЕВ.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ИНТЕГРАЦИ ЛЕЛАШ Я

Монгольски вариант

Монгольски Халкъа Республика столице — Улан-Баторе хиннача аргIанарча заседане ВIаши Экономически ГIо дара Совета Исполнительни комитет хьежар МНР экономика айяран цун эффективность лакхъяран тIаерзаяьча мероприятей даькъера комплексни программа а СЭВ сессе решенеш а кхоачаш мишта ю. Теркам хьалха экономически даькъе тIехьабиса хиннача мехка массе а оагIорахьара гIо дара тIабахийтар капиталистически мехкашта юкъе хила йиш йоацаш дола хIама, социалистически содружества мехкаш дегIаухача закономерни гIулакхи социалистически интернационализма принципаш практике кхоачашъяри да.

Ховш да, европейски социалистически мехкаш 30 шу хьалха СЭВ юкъе доагIаш экономически дегIаахара борам чIоагIа цхьатара боацаш хинна хилар. Царна юкъе хинна йоккхагIйола юкъ бахача наха сага сих кхоачача къаман дохода боарамга диллача цу хана хетаргахьа даьча лоархIамегIа 3,2-зза, хIаьта промышленностен — 5-зза лоархIаш яр. ЦIенача дег тIара вIаши гIо дари содружества мехкий къамийн интернациональни хьашташ гармонично цхьана тардари бахьан долаш доагIаш-доагIаш вIаши гарга даьхад цар экономически боарамаш. ХIанз царна юкъера юкъ, йолаш йолча даннеехгIа, 1,4—1,5-ззачул йоккхагIа яц. Тахан практически СЭВ чубоагIача хIара европейски мехка я хIанзара промышленности боккха механизированни юрта боахами.

Монгольски Халкъа Республике кхычарел тIехьагIа епай СЭВ-а юкъе. Цу тIа а, капитализм юкъе а кхаш, феодализмагара социализмага болабеннача мехка экономически дегIаахара боарам содружества европейски мехкийчул гаьнна лохагIа бар. Из бахьан долаш дар Экономически ВIаши ГIо дара Совето МНР къаьстта теркам тIалоаттабар, цун экономика чехкка дегIайоалаяра деша къаьстта йоакхо еш хилар. 1971 шера тIаийцача Комплексни программага хьежжа Монголена новкъостал дир массехк лоархIаме халкъбоахама мероприяти чакхъяккха. Экономически цхьана гIулакхаш леладара Дунен халкъашта юкъерча банкои СЭВ Дунен халкъашта юкъарча инвестиционни банкои льготни хьалех кредиташ тел МНР.

Шин оагIонна юкъерча гIулакхий хьисапе халкъа боахама тайп-тайпара доакъош дегIадоаладеча доккха финансови а технико-экономически а гIо даьд Монголена СЭВ членаша — Болгаре, Венгре, ГДР, Польшас, кхыча мехкаша. МНР экономически потенциал хьаеча Iалаьмате доккха дакъа лоац Советски Союзо. Монголе кулгалхоша заявленеш еча тайпара, мехка боахама цхьаьккха а дакъа дац советски халкъо цIенача дег тIара гIо ца деш. СССР гIонца укхаза хьалъяьй итташ йоккхий промышленни а юртбоахама а предприятеш, хьалъеш латт низ бола гIишлошъю индустри, кийчъяьй лакха квалификаци йола къаман болхлойи специалистийи кадраш. Тахан МНР валови промышленни продукце 50 процент гаргга дола дакъа советски новкъосталца хьалъяьча а реконструкци яьча а объекташа арахец.

Социалистически содружества деча массе а оагIорахьарча гIоно, Монголе вахара лоархIаме йола проблемаш къестаеча цар айхха цхьана гIулакхаш леладаро таро хилийтай цун халкъа боахам лакхача темпаща дIегIабоалабе. МНР СЭВ юкъе яхачул тIехьагIарча (1962 шу) МНР промышленни производства боарам сага сих лаьрхIача шозза гаргга лакхбеннаб, шера дегIаахара юкъера темпаш 8,6 процент хилар — берригача СЭВ члений чул лакхагIа. Из тенденци укх шера а я. ТIеххьарча даннеегIа, хьалхарча ах шера МНР промышленни производства боарам 7 процент дегIабенаб, вежарий мехкашка бIарчча хьанийцача дегIаахара боарам 5,5 процент мара боацача.

Исполнительни комитета Улан-Баторе хиннача заседане берригаш раьза а болаш белгалдаьккхар СЭВ членаш долча мехкаша дIахо йодача хана боахами культурен дегIадоаладеча МНР-сна массе а оагIорахьара гIо дергхилар. Белгалдаьхадар, эггара хьалха йIаьххача ханна лаьрхIача целевой программана юкъеяха объекташ а йолаш, МНР экономика дегIаахар сихдаран цун эффективность лакхъяран цхьана гIулакхаш леладелга дIахо шердарга долха хоадам боллаш дола наькъаш.

Социалистически содружества системе экономически дегIаахара монгольски вариант башха дукха ха йоаццаш шоай мукъагIарча вахара новкъа даьнача дуккхача мехкий теркам тIаувзаш дола масал да. МНР тIеххьа СЭВ-е чуепай социалистически интеграцех доккха беркат даьна йола Куба. ХIаьта вIалла дукха ха йоаццаш еррига бокъонаш а йолаш йола СЭВ член хиннай Вьетнама Социалистически Республиках. Улан-Баторе хиннача СЭВ Исполкома заседане хьежар социалистически содружества мехкаш халкъа боахам юхаметтаоттабаран социализма материально-технически база хьалъйяран. Китая деш хинна технически гIулакхаш соцадарах хьан ца еш йиса объекташ хьалъелга а юкъе долаш, Вьетнамана гIо дара дешашка.

Социалистически Эфиопс дехарга хьежжа СЭВ членаш дола мехкаш Улан-Баторе дагадьлар цу мехкаца дуккхача оагIорахьара гIулакхаш леладара даькъе. Толамца дегIаух иштта социалистически содружества мехкаша Анголаца, Лаосаца, кхыча дегIаухача мехкащца цхьатаррача бокъонеехеи вIаши пайдана долча тайпарен леладу гIулакхаш.

Глеб СПИРИДОНОВ,
АПН политически обозреватель.

АПН корреспонденташа хоамаш ду

Пентагона дохьаж доалла «Оранжад»

Шийна йиIиг яьлга хайча, сов гIадваха вийлхар Филадельфера 32 шу даьнна полицейски: дукха ха яр из а цун сесаг а бер хиларга сатувсаш бола. Амма цун бIаргех Iоуха хий таханалцца докъадейнадац цун юхьа тIа — гIайгIанна уха хий. Духхьашха хинна бер челакх да — гон тIа йоккха тIехк а кога хьакхингаш а йоацаш.

Цунах тарра дола во денад Иллинойсерча къонача марагеи сесагагеи а: цар кIаьнк пелгаш а доацаш ва. Iалаьмате йоккха гIайгIа кхаьча ба Нью-Джерсера цар ханара нах а. Июнь бетта дIавеллав цар ши кIира мара даланза вола кIаьнк.

Дувцар дац фармацевтикерча бакхараша берах болча кхалнаха харцахьа молхаш яззъяр бахьан долаш ийккха зулам. Дувцаш долча хIамаша, йоах монреальски «Газетто», тешал ду Индокитаера цIабаьхкача хьалха американски карателаш хиннараштa шоаш леладаь гIулакхаш мерех дувлаш хилара.

Боккъалдар аьлча, из кхел яц. Ховш долчча тайпара, вьетнамски патриотий духьале кагъе гIерташ Пентагоно царна духьала лоаттабора дунен халкъашта юкъерча соглашенеша бийхка химически тIом. 1962—1971 шерашка боккха боацача азиатски мехка шерача аренашка сигалара чулхийтар 85,5 эзар тонн йола дохьаж доалла хIамаш — гербицидаш. Даьхе лораераш моцалла боабе а партизанаш хьулабеш йола хьунаш хIалакъе а гIерташ. Шортта ехкар уж вьетнамски кхашка.

Цу ханне а ВIашагIкхийтта Штаташ а чуйоагIаш йолча дуккхача паччахьалкхенашкарча Iилмахоша кхайкадора: Пентагон цIерца ловзар деш я. Американски тIема гIулакхашта керте латтараша вIалла дIатIа а эцацар «коммунистически пропаганда». США тIема-промышленни комплексо кхоабаш йолча массови информаце органаша сатедора: сага организмана зе дергдац гербицидаша яхаш. КъайлагIа американцашта эхь дайна хабараш дувцар: нагахьа санна дой а «IажагIа сибат дараштa» мара зе дергдац цар яхаш.

«Са теде дийцарех» шоай, американски салташта бань аргIанара тийша болх хилар.

Авиадесантни дивизе пилот хинна бомбаштеи напалманеи юкъе гербицидаш чуйоахкаш хинна канистраш Вьетнама чукхийса хьалха 101-ча авиадесантни дивизе пилот тIехьарча бетташка 15 килограмм тIера а йоалаш гIелвеннав, цун когаши кулгаши тхьовсаш латт, бахьан а доацаш чоап ух. Цун сесага вIаштта динъ бер дIадаьннад. Вьетнаме гIулакх деш а дохьаж доалла хIамаш лелаеш а хинна США ВВС цхьаькха ветеран 37 шу даьннача хана визза инвалид а вань Iохоаваьв. Уж Индокитае тIом баьрий дезалашка фуд ца ховш дола лазараш гучалийлхачеи эйпе бераш даьчеи бIаьш йолча моттигех шинъ я.

Фу хет-хьогI цунах Вьетнаме шоаш леладаь сий дайна гIулакхаш цIендаь дIадаха а дIахо моралаца товш доаца хIамаш ца леладайта а дош деннача хIанзарча вашингтонски администрацена? Хьалха хиннача правительстваша тIехьаленна дита бакъдоацараш кердача бакъдоацаращца хьуладу КIайча цIено.

Американски столица язду «Газетто», гIерт тIа этта цхьаккха а проблема яц ала. Из теркалъеш ба «Гражданин солдат» яхача группе вIашагIкхийтта шоай инициативах лелаш бола кIеззига нах.

— Вайна гуш яр Iаьдалашта моралин банкротство хинна, общественни декхарех уж удаш йола моттиг я, — йоах группа председатела Тед Енсайна. — ТIа-тIа дукхагIа гучалелх химически тIом сихбеннача хана Вьетнаме хиннарий организме юхатоха йиш йоацаш дола хувцамаш хулаш латтарах йола симптомаш, хIаьта ветераний гIулакхашта йолча ведомства цу хьакъехьа луш цхьа жоп да: проблема дага лаьца я эхь дайнача доацараш дувцараша. Ше иштта яхе а, цу ведомства дукха ха йоаццаш мукIарло даьд шийга Индокитае дефолианти яха лазар хиннача нахагара 500 совгIа письмо кхаьча хилара. Фу даьд лодкъамех? ЭВМ «хьаьчу» дIачуденнад. Вешта аьлча, хIанзарча хьисапагIа ханахьа дагадоахаргдоацача дIадахкар да из, кхы хIама а доацаш.

Монреальски газето довзийта истори лоархIаме да. США доал ду гIозараш-м мичад тIемаш дара зуламеча методаш тIара довла дага долаш, цар-м Iалаьмате дукха средстваш дIа ма ухийтий керда, кхы а унзарагIа яраш кийчъяра. Фу ала деза эзараш нах боабе а, айпебаха а, цар тIехье даькъаза яккха а лаьрхIача, масала, нейтронни герзах?

Хиросимана чутехача атомни бомбах зулам ца доаллача хIамах санна, «ЗIамигаярг» оал американски тIема гIулакхаш леладараша, Нагасаки хIалакьяьчох — «Самовар». Эхь дайна традици дIахойихьар Вьетнаме. Дохьаж доалла коача вещество чухиннача канистра бесага хьежжа, эггара чIоагIагIа дола дохьаж доаллача гербицидах «оранжад» аьнна цIи тиллар. Пентагоно вув «малар» Индокитая патриоташта лаьрхIадар», цхьабакъда, американски вожий а бийзар цу малара чам баккха.

А. ПАЛЛАДИН,
АПН соб. корр.

АЛЖИР. Селхан. 1-ча ноябре, ший халкъа цIей — революци йолаенна ди (1954 шу) дездеш хиннай Алжирски Халкъа Демократически Республика.

СУРТА ТIА: Алжир — АНДР столица Африке хозагIа ярех йола город.

ТАСС фотохроника.

Кердадараш, событеш, факташ

СССР химитахан

Из цIн а йолаш йола выставка хьайийллай Хельсинке советски Iилмай культурай ЦIагIа 23 октябре. Цига хьокхаш хургья СССР халкъа боахама керттерча доакъоех цхьанне — химически индустре толамех дувцаш йола ши эзар гаргга экспонат.

ХIанз вай химически промышленносто производства боарамгга диллача Европе хьалхара моттиги дунен тIа шоллагIа моттиги лоац. Экспозице тешал ду советски химически промышленноста технически прогресса керттерча лостамех цаI лоархIамегIарча технически агрегатий низалаш алсамдахар хилар. Иштта, серни кислота доаккхача советски химикаша караерзаьй деннен бийсаннен 1000 тонн арахеца низ бола агрегаташ, азотни кислота доаккхача — шера 450 эзар тонн арахеца низ бола агрегаташ.

Тахан хила тарлац полимерни материалех шерра пайда ца эцаш йола машиностроени, электротехника, радиотехника, гIишлошъяр, транспорт, юрта боахам. Пластически массаштеи синтетически кIувнаштеи хетаяь я выставка йоккха раздел. Укхаза хьокхаш хургья пластически массай дукха образецаши царех хьаяь хIамаши.

Теркам тIаозаш я «Металлаш коррозех лорадари» «Химически хьоасийн» яха разделаш. Боккха теркам тIабахийтаб выставке юрта боахам эргабаккхара даькъера химе лоархIам дIахьокхара. Минеральни удобренеш шерагара шерага дукхагIа хьаю СССР-е. хIаьта 1980 шера 143 миллион тоннага а кхоачаргья.

Шерра моттиг дIалоацаргья выставке бытовой химе предметий образецаша.

Выставка лаьрхIа раздел я итт шу совгIча хана толамца дегIаухаш латтача химе даькъе советски финляндски оагIоша цхьана леладеча гIулакхашта хетаяь.

Н. КОТЛЯРОВ. (АПН).

●

«Енисейски зореша» США выступленеш ергья

Ткъаь дийнахьа ВIашагIкхийттача Штаташка выступленеш еш хургья «Енисейские зори» яха самодеятельни студенчески ансамбль. Цо хургда США пхе городерча студенчески аудиторешка итт концерт: Нью-Йорке, Бостоне, Вашингтоне, Шарлотвилле, Лебаноне.

Ансамбла берригга халхоройи илленчаши хьуни дахчах хIамашъечеи промышленноста специалисташ кийчбеча Сибирски технологически института (Красноярск) студенташ ба. Ансамбла артисташа дакъа лоацаргда американски нийсархошцарча вIашагIкхетарашка. «Оаха Америка а хьаелларгья, Америко тхо а хьаделларгда», — яхаш бегаш бу кагирхоша шоай бе безача наькъах дувцаш.

«Енисейские зори» яхача ансамбло, ше кьона яле а — итт шу хьалха хьаяьй из, выступленеш яьй ший исполнительски говзала лакха мах баьча Венгре, Румыне, Польша, Югославе эрителашта хьалхашка.

Дукха наькъаш ду студенташа. Цар выступленеш ю гIишлошъеча, заводашка, фабрикашка, шоай искусство гойт Енисей яхача хи тIа кемаш леладерашка, таежни хьу хьокхарашка. Шоаш лелача фольклор Iома а еш, самодеятельни артисташа шеръю шоай репертуар.

Юрий ХОЦ. (АПН).

Кхетам балари образовании

ХАЛКЪА ОБРАЗОВАНИ: ПРОБЛЕМАШИ ЛЕХАРАШИ

КПСС XXV съезде Л. И. Брежнева дийцар «ерригга юкъараобразовательни система, эгтара хьалха юкъера школа а йолаш, цIенхашта эргаяьккха тоаяниза» ярг ца хиларах.

МалагIа хоадамболлаш йола проблемаш я образованена хьалхашка латтараш?

Нагахьа санна хьалхарча, ерригача система юххьанцарча звеногара хьаволавелча, из берий бешамий сеть тар ма лу шеръяри цар балха дикал лакхъяри да. Опыто хьахьоккхача тайпара, дикагIа йолча берий бешамашка кхеберашта — 6 шу даьннача кIаьнкаштеи йиIигаштеи — Iалаьмате дика деша, кIезигдукха лархIен язден хов, цхьа йола къахьегамеи бытовойн навыкаш я. ХIаьта из деррига а дулу бер физически а интеллектуально а кIаьдлургдола хIама а ца деш. Ший вахара хьалхарча 5—6 шера бер чакхдоал ший формироване Iалаьмате лоархIамеча этапах. Дукххача даькъе цу шераша къоастаду хьалкхийнача хана цун моральни сибат мишта хургда. Цудухьа е средстваш а, е низ а кхобе йиш яц бера юххьанцара шераш махулла чулоацам дикагIа болаш а пайданагIа а хилийтара.

ХIанз укх сахьате мехка берий бешамаша дIачуэц 13 миллион бер. Декхар оттадаьд 1980 шу хьатIакхачалехьа берий яслейи бешамийи сете 2,5—2,8 миллион моттиг дукхагIа хулийтийла аьнна. ХIаьта кхы а дIахорча перспективе декхар оттаду деша даха ха йоацача берий учрежденешка дерригга бераш чулацийтар.

Амма, нагахьа санна 7 шу даьнна бераш деша а, язде а, лархIа а ховш школе доагIа, сагота хургьяц-теш царна классе? Опыто хьахьокх хург ца хилар. Цудухьа хьехархочоа аттагIа хургда цар дешара, яздара, лархIара искусство гаьнна лакхагIча лагIа тIа яккха. Цун дукхагIа ха хургья хIара бера кхетам бовза а уж дегIабоалабе а.

Юкъера школа дукха итташ шерашка лакхерча дешара заведенешка дешаргдараш «кийчбеча факультета» хьал тIа хиннай. Ах бIаь шу хьалха из йистейоаккхар 18 шу даьннача хIара бIаь эIамигача сагахи йоIахи цхьанне, 25 шу хьалха — ткъаьннех цхьанне. ХIанз массане а йоаккх. Нагахьа санна дуккха воашта эшаш дола хIамаш юха а тетта рузкъа цунга дIаахийтача, берригача юкъера школа йистейоаккхарашта лакхера специальни образовани яла йиш хургьяр. Амма хьаькъале хургдарий из? Халкъа боахама инженераши, лораши, хьехархойи нйша Iац. Массехказза дукхагIа беза цунна болхлой, цу тIа а ма-хулла лакхагIа квалификаци яраш. Цунца дувзаденна декхар отт — юкъера школа йоаккхарашта ма-хулла толашагIа йола юкъара образовани енна ца Iеш, цу тайппара дика йола профессиональни образовани а ялар. Практически цо сихха лакхбу юкъерча дешара системера цхьан ханна юкъара юкъера образовани а луш йолча профессионально - технически училищай лоархIам. Перспективе цу тайпарча дешара заведеней балха дикал чIоагIIа лакхъяларо Iалашдергда специальнич юкъарен образованеш цхьана дикагIа таръелга.

Массапена а лаьрхIача юкъерча образоване, цу боараме профессиональни кийчо дукха шер а йича, торо хулийт специальни лакхера образовани а лакхагIча лагIа тIа йоаккхаш дегIайоалае. Безий-хьогI цхьаккха а ца къоаставеш берригга хургбола инженераш, педагогаш, лораш цхьан шаблонах 5—6 шера студентий гIандаш тIа боагIабе, заводе, школе, больнице дIакхаьчача, уж цига шоай «шолагIа университет» яккха, вешта аьлча университетски аудиторе дала низ ца кхоачар практически карадерзаде болалургболаш. Хьалхашка отт специальни лакхерча образованена, общественни производства эшарашка а специалиста кхоана бе безаргболча белха башхалонашка а хьежжа дифференциаци яра декхар. Цу боараме — цул хьалхарча боараме а санна — дешари къахьегами, теоретически знанеши специальностах йола эффективни производственни практикеи оптимально цхьана таръяр.

ХIара юкъера образовании лакха квалификации йола болхло вац инженер хила лакхерча дешара заведене деша безам болаш. Амма цун безам хила тарлу (хург а ба) юкъарча образоване, ерриггача ший культура боарам лакхбе. Цу гIулакха йолаш я 13 миллион саг — вузашкачул шозза хIана бац аьнна дукхагIа нах — дешаш болча халкъа университетий сеть. Декхар да, халкъа университетий къаьст-къаьстача тайпаех юкъарча лакхерча образоване цаI йола сеть хьаяр — паччахьалкхен университетий сеть санна эффективни а лоархIаме а ,хургйола сеть.

Амма вувцаш волча болхлочун, инженер вIалла ца вийцича а, ший юкара образовани дIахо лакхъе цун безам беце а, бIаьшерено дIадехачун боарамал тIехьа ца висара, ший хьинаре вахар чакхдаллалца йолча хана деша дезаргда. Дукха ха я школьни е студенчески гIанда тIа вагIаш Iомаяь знанеш 30 —40 шера, практически ше мел вах тоъаш хинна зама дIаяьнна. ХIанз 5—10 шера пайдана йоацаш къа а лу уж, хIаьта квалификаци хадданза лакхъеш ца хилча, дипломах а хул даьша тIехьаленна дитачун санна мара лоархIам боаца наьхатилг.

Къаьстта лоархIаме да Iилман балхлой хан-ханнахьа юхакийчбар: Iилманна чухьа знанеш къаьстта каста къалу. Ала дезаш да, Iилман болхлочун юкъера образовательни боарам а хадданза лакхбар тIехь-тIехьа боккхагIа лоархIам болаш хулаш хилар. Керттерадар да, Iилмахочун индивидуальни кийчон говзал лакхъяра тIехьтIехьа дукхагIа коллективни хулаш латтача хIанзарча актуальни Iилма проблемаш къестаяра тIаберзабаьча цун практически къахьегамца дикагIа цхьана тарбарах дола чоалхане декхар хьалхарча плане отташ хилар.

Игорь БЕСТУЖЕВ-ЛАЛА, исторически Iилмай доктор. (АПН).

Л. Н. Толстоя музей Грозне

Сийлахь-воккха эрсий йоазонхо Л. Н. Толстой ваь 150 шу дизар дездаро къаьга хьахьекхар мел боккха ба дерригача дунен тIа цун творчествацен вахарцен бола безам.

Л. Н. Толстоя цIи чIоагIа еза а хьамсара а я Нохч-ГIалгIайчене вахача хIара сага. Вай республике дукха я цунца ювзаенна боча лораеш йола моттигаш. Сийлахь-воккхача йоазонхочо вахаш ха яьккхача Старогладовски станице хьайийллай цун музей, оттадаьд памятник.

Дунен литература гений ваь 150 шу дизарца ювзаенна йола юбилейни мероприятеш Нохч-ГIалгIайчене дIахо яхьар санна хилар самардийнахьа республикански краеведчески музее Москверча Л. Н. Тостоя паччахьалкхен музея дIа-хьа кхухьача экспозице выставка хьаеллар. Музея болхлоща Грозне баьхка ба Лев Николаевича виIий къонгаш Московски паччахьалкхен университета преподавателаш, Iилмай доктораш Н. И. Толстойи И. В. Толстойи.

ДIа-хьа кхухьача музея экспозици хьаеллале хьалха сийлахь-воккхача йоазонхочун творчествахи вахарахи, яьккхача ханах, Кавказо цун Нохч - ГIалгIайчене вахаш цо творчестве дIалаьцача моттигах дувцаш къамаьл дир республика культура министра заместителa А. Г. Митрофанова, Нохч-ГIалгIай АССР йоазонхой Союза правлене председатела Р. С. Ахматовас. ЧIоагIа теркам тIабахийта ладийгIар гулбеннараша ТолстойгIар Никита Ильичеи Илья Владимировичеи даьча къамаьлага.

Цул тIехьагIа Л. Н. Толстоя паччахьалкхен музея болхлочо Н. П. Великановас йовзийтар дIа-хьа кхухьача музея экспозице. Цунна юкъе я Лев Николаевича вахарах берий ханара дeнз дувцаш йола экспонаташ. Царех я цун кулгайоазоний оагIонаш, сурташ, письмойи, телеграммайи фотокопеш, цунна дукха дезаш хинна книжкаш, дунен тайп-тайпарча къамий меттала арадийнна цун ший книжкаш. Сийлахь-воккхача йоазонхочун вахарахч творчествахи вайна ховш дар къаьгаIа деш я музея экспозици.

С. ПАРЧИЕВ.

СУРТА ТIА: Л. Н. Толстоя дIа-хьа кхухьача музея экспозици хьаеллача. Аьттехьара шоллагIвар Н. И. Толстой, аьрдехьара кхоалагIвар И. В. Толстой.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЧIоагIIа сиха дегIаенай тIеххьарча шерашка город Барнаул — Ленина ши орден леласча Алтайски края центр. Хьалъяьй керда предприятеш, ларда тIара хийца эргальхай къаьнаяраш, хьалъяьй хIанз 400 эзар гаргга саг вахаш йола керла чуIеча цIеной йоккха массив. Алхха тIеххьарча 10 шера хьалдаьд 2,6 миллион квадратни метр наха чуIе цIеноuш. Город хоаълый драма краевой театра хIанзарча здане, зрелищайи спортеи Дворецо, краевой библиотека.

СУРТА ТIА: города керттера архитектор А. Шимини (аьттехьарвар), архитектораш С. Зенкови Т. Зенковаи Оба йисте гIолла хьалде лерхIача цIеной проект кийчъеш ба.

В. САДЧИКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ФУТБОЛ

КХОАНА — ТIЕХЬАРА ЛОВЗАР

ХIара команда цкъазза лайзача мехка футболах йола чемпионат чакхъяьккха йоал хьалхарча лигера командаш. ХIаьта дIаяхача туре 30-ча октябре Ашхабаде моттигерча «Колхозчи» яхача командацара ловзар счет 1:1 а йолаш чакхдаьккхача «Тереко» шовзткъалагIа очко яьккхар. Цу вIашагIкхетаро къоастадир «Колхозчи» хьалхарча лигера араялга а.

ХIаьта цу туре хинна кхы дола вIашагIкхетараш иштта чакхдаьннад:

«Торпедо» — «Уралмаш» — 2:0, СКА (Дона тIара Ростов) — «Кубань» — 2:1,

ФУТБОЛАХ ЙОЛЧА МЕХКА ЧЕМПИОНАТА ХЬАЛХАРЧА ЛИГЕРЧА КОМАНДАЙ ТУРНИРНИ ТАБЛИЦА (2-ча ноябрага диллача)

Командаш	Л	К	Н	Э	Б	О
СКА Р.	37	20	14	3	63-31	54
«Крылья Советов»	37	20	11	3	55-24	54
«Карпаты»	37	21	10	6	60-34	52
«Динамо» Мн.	37	20	11	6	51-28	51
«Терек»	37	16	8	13	53-53	40
«Таврия»	37	14	12	11	48-37	40
«Жальгирис»	37	11	18	8	33-37	40
«Кубань»	37	15	9	13	50-46	39
«Нистру»	37	13	10	14	42-40	36
«Торпедо»	37	13	9	15	42-41	35
«Шинник»	37	12	10	15	37-41	34
«Памир»	37	10	13	14	44-38	33
СКА Од.	37	11	10	16	42-51	32
«Металлург»	37	9	14	14	36-46	32
«Кузбасс»	37	12	7	18	38-52	31
«Уралмаш»	37	10	11	16	30-47	31
«Спартак» И.-Ф.	37	12	6	19	40-56	31
«Динамо» Л.	37	7	13	17	45-62	27
«Спартак» Орд.	37	9	8	20	28-50	26
«Колхозчи»	37	7	9	21	27-58	23

«Таврия» — «Кузбасс» — 1:0, «Крылья Советов» — «Металлург» — 2:1, «Динамо» (Минск) — «Спартак» «Ивано-Франковск) — 3:0, «Жальгирис» — СКА (Одесса) — 3:2, «Нистру» — «Шинник» — 1:1, «Карпаты» — «Динамо» (Ленинград) — 5:2, «Памир» — «Спартак» (Орджоникидзе) — 3:0.

Кхоана чемпионата тIеххьарча туре «Тереко» тIаэц Душанбера «Памир» яха команда.

НОВКЪОСТИЙ ОАРЦ

И. Н. Заболотне цIерагIча республикански типографе чIоагIа цамогаш хилар лифтерша Колодяжная Раиса. Операци яьчул тIехьагIа Раиса Iалаьмате чIоагIа хала хилар. Ший цIий ца тоъаш, тоха наьха цIий эшаш дар гIулакх. Цу сахьате цунна цIий дала кийчбелар лакхерча печата участнера наладчик Паскевич Александр Сергеевич, эггара къаьнагIчарех цаI йола наборщица В. Москаленко, наборщица Крышталь Людмила, переплетчица Богданова, кхыбараш.

Цул хьалхагIа иштта чIоагIа цамогаш хилар Шепелева Виктория Васильевна. Цун унахцIено тоаяра а эшаш дар цIий. Типографе болхлоша цунна а делар шоай цIий.

В. ВОЙЦЕХОВСКИЙ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

НОВКЪОСТИЙ!

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА»

язле!

Яздала йиш я ерригача бувзама почтови отделенешка, «Союзпечата» киоскашка, кепайоазув общественни дIадоаржадерашка гIолла.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

1979 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛЕ

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста предприятешкарча, транспорта, гIишлошъеча организацешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча общественни уполномоченешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 сом 12 кепиги; ялх бетта — 1 сом 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

2 ноябрь.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Iуйранара гимнастика.
8.55 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал.
9.40 — «КIаьда иккаш» яха телевизионни художественни фильм.
11.05 — «Дунен халкъий творчество».
15.00 — «Хьа къахьегам — хьа сийле я». Документальни фильмай программа.
15.50 — «Эрсий къамаьл».
16.20 — «Советски паччахьалкхен лардаш а боккъонаш а».
16.50 — «Дьяленах дола илли».
17.20 — «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта».
18.00 — Кердадараш.
18.15 — «Самукъане ноташ».
18.30 — «Миллионий ленински университет».
19.00 — Хоккеех йола СССР чемпионат. «Спартак» — ЦСКА. ЦСКА спорта Дворецера трансляци.
21.00 — «Ха».
21.30 — «Лев Толстой ди».
22.30 — Камерни ашарий концерт. Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.05 — ХIара балха денна — дикала Знак! «Красный молот» завод (нохчий меттала).
18.35 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.55— «Мала хургва?» Яха Iилман-популярни фильм.
19.10 — Саг къахьегамца сийдолаш ва. «Бригадир Абдурзаков» (гIалгIай меттала).
19.30 — «УнахцIено». Iилман-популярни фильм.
20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.30 — «Музыкальни вахар».
21.40 — «Из дерриге а цох да» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ЙиъалагIа сери.

3 ноябрь.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Iуйранара гимнастика.
8.55 — Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта!»
9.35 — «ЗIамагIа йола йиша». Телевизионни музыкальни фильм.
15.00 — Документальни фильмай программа.
15.55 — «Грибачева поэзия».
16.25 — «Шахматни школа».
16.55 — «Новороссийски легендарни лаьтта» яха телевизионни очерк.
17.10 — Берий киноцара ашараш.
18.00 — Кердадараш.
18.15 « Шуга письмо да» яха телевизионни документальни фильм.
18.25 — «Советаши вахари».
18.55 — «Халкъа творчество».
19.40 — КПСС ЦК 1978-ча шера июльски Пленума сощамаш кхоачашде.
19.50 — «Артем» яхача телевизионни художественни фильма премиера. Хьалхара сери.
21.00 — «Ха».
21.30 — «Театральни вIашагIкхетар». Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

17.50 — «Васкет» яха документальни фильм.
18.05 — Специалиста хьехамаш. Хьайбаш деладечара гуйран — Iан профилактика (нохчий меттала).
18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала).
18.40 — «Октябра новкъа сийлахьбоккхача гIулакхага» (гIалгIай меттала).
19.25 — Спортивни передача.
20.15 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.30 — Хоккеех йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Химик» (Воскресенск) ЦСКА спорта Дворецера трансляци.
21.00 — ДоттагIий юкъ-сибат.
21.40 — «Из дерриге а цох да» яха телевизионни художественни фильм 5-гIа сери.

2 ноябрь.

6.30 — Юрта къахьегамхой Сийлахь-боккхача Октябра (гIалгIай меттала).
6.45 — Хоамаш.
6.55 — Ашараш.
7.10 — «Грозненски рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.18 — «Сердало» газета обзор.
7.35 — Ашараш.
8.25 — Халхара ашараш (гIалгIай меттала).
8.40 — «Шоана, кхалнах!» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
9.15 — «СелаIад» яха радиовыпуск.
9.45 — Октябра хьалхарча къахьегама вахте (гIалгIай меттала).
17.00 — Нохч-гIалгIайчен спортивни вахар.
17.30 —«Патриот» (гIалгIай меттала).
17.45 — «КПСС — советски общества политически система корта» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

3 ноябрь.

6.30 — «Юртара Iуйре!»
6.40 — Ашараш.
6.45 — Хоамаш.
6.55 — Ашараш.
7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.18 — Ленинан некъ» газета обзор.
7.32 — Ашараш.
8.25 — Патриотически иллеш (нохчий меттала).
8.50 —Социалистически яхьа дневник.
9.15 — КхоалагIа шу — хьинаре къахьегама шу. «Сухала а дикала а тIехьа» (нохчий меттала).
9.30 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала).
9.50 — «Ашараш (эрсий меттала).
17.00 — «Производства кхоачамах дикагIа пайда эца» (нохчий меттала).
17.15 — «Болхлой вахар» (эрсий меттала).
17.40 — «Халкъа ашараш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — «Сайренара Грозный» (горсете гIолла).

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике —1, +4, Грозне +1, +3 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана —6, —11, дийнахьа +2, +7 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Дунен халкъашта юкъера бувзамаш

ДЕГIАУХАЧА МЕХКАШТА — КАДРАШ

Воай опыто вай тешададь, боахамеи культурай даьъе тIехьабисар дIадаккха а экономически хьакъехьа ший мукъагIа хила а гIерташ болча мехка квалифицированни къаман кадраш кийчъяра проблема теркал ца еш Iе йиш ца хиларах. 1917 шера Октябрьски революци а яь, чура контрреволюцин кхыча мехкий интервенци юха а теха, социализм хьалъелга Iалаьмате лохача стартови боарам тIара дIадоладе дийзар къонача Советски республика къахьегамхой. Кхоачам болаш да цу хана мехка бахача наха сага сих кхоачаш хинна къаман доход тахан дегIаухача паччахьалкхенех эггара къегIаярашка йолчул лакхагIа яцар аьлча. Октябрьски революци хилалехьа веррига а 190 эзар квалифицированни специалист вар Россе, царех дукха а дукхагIа бараш хьал долча нахах хьабаьнна бар. Царех дукххабараш Октябрьски революци [illegible] долалуш революци хилалехьа хиннача боарама юхе а кIезигбелар специалисташ.

Из цифра (190 эзар) лаьттан ялхлагIа дакъа дIалоацаш болча мехка мел кIезига я дIагойтара цхьаькха цифра йоалаергья вай. Тахан СССР халкъа боахаме болх беш ва 24 миллион совгIа специалист.

Цудухьа кхетадеш да, къона шоай мукъагIара паччахьалкхенаш шоай къаман болхлой, техникий, инженерий, лорий, кхыбарий квалифицированни кадраш кийчъе гIерташ хилар Советски Союзо хьаллоацаш хилар. СССР-о цхьана леладеча гIулакхий из сфера керттерчарех цаI лоархI. Халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошта эшаргвола 630 эзар гаргга квалифицированни болхло вар карара шу долалуш СССР новкъосталца дегIаухача мехкашка кийчваь хиннвар.

СССР новкъосталца доазол дехьа хьалъеча а, хьал а [illegible] тахан къахьегаш вола хIара кхоалагIа вола болхлой специалисти вай мехка е советски специалистий гIонца шоай мехка кийчваь ва. ХIанзалехьа болх бе йолаенна цу тайпара объекташ карарча шера 1 январе 583 яр дегIаухача мехкашка (царех промышленни яраш — 250, юрта боахама лаьрхIараш — 73, транспортеи бувзамеи яьраш — 61, геологенеи лаьттан ченаш тахкаран — 35, просвещене, культура, унахцIено лораяра доакъошта яраш — 145).

ДегIаухача мехкашта шоай къамий кадраш кийчъе гIо деш, Советски Союзо лерхI духхьал дукххача наха специальносташ Iомаяра наькъаца мара проблема кардинально къоастас вIаштIехьдаргдац аьнна. Укхаза теркалду хIара къаьстта йолча паччахьалкхенна тахан а перспективе а эшараш.

Цхьан шера СССР новкъосталца профессиональни кийчо лу дегIаухача мехкашка 50 эзар сагал кIезигга [illegible] боацача наха. Царех аханел совгIа бараш — цхьана къахьегаш ба объекташ хьалъечеи царна эксплуатаци ечеи, кхоалагIа дакъа совгIа — Советски Союза гIонца хьаяьча дешара заведенешка, вожаш — советски предприятешкеи советски институташкеи техникумашкеи.

ДегIаухача мехкашта къамий кадраш кийчъеча СССР-о ду новкъостал хадданза шерлу. 1970 шераца нийсдича цхьана къахьегара масштабаш шозза алсамъльннай. Белгалдаккха дезаш да, къонача шоай мукъагIарча паччахьалкхенашка балхаш деча советски специалисташа СССР практике техкача а шоаш эффективни хилар хьахьекхача а методех хьехаш хилар.

Малхбузен пропагандистски службашта хозахет къонача шоай мукъагIарча паччахьалкхенашта капиталистически социалистически мехкаша деча гIон боарамаш [illegible] а политика принципиальни башхалонаш хьоаха а ца еш. Хьаэцаргья вай из башхало хьагойташ йола цхьа аспект. ДегIа ухача мехка предприяти хьалъеш, капиталистически паччахьалкхе е фирма гIерт цунна латта тIахьожам дIа ца балийта. Иштта а вешта а дергдац моттигерча гражданаша кхыча мехкашкарча специалистий оагIорахьара новкъостал а доацаш болх бергбола гIулакх. Вай мехко цар дергдоацача тайпара ду из хIама. ДегIаухача мехкашкарча воай специалистий балха мах а шоай метта дIаоттаргбола нах цар сиха а дика а кийчбар теркал а деш бу вай. Советски Союза эшаш хIама дац доазол дехьарча паччахьалкхений экономикана юкъе гIолга, из ший кара ерзаелга.

ДегIаухача мехкашта къамий кадраш кийчъе новкъостал дар — вай арахьарча политиках дIакъаста йиш йоаца цун дакъа.

Александр ГУБЕР, АПН экономически обозреватель.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурай отделин — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттеи деношка

СФ05317. «Грозненски рабочий» издательства типографи, Малковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 7684.